

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Meer begunstigers. — Het jubileum van de Minahassa. Een nationaal geschenk van het moederland. De Minahassa en het leger, door George Nypels. — Het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage (met foto). — Mijn reis door Borneo, door H. F. Tillema. Van orang-orang, orang-oetans, en orang-orang-oetan. II. Balikpapan (met foto's). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Suriname. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdelingen: Apeldoorn. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat v. 22 tot 29 Mei.

Meer Begunstigers.

Op onze opwekking „Meer leden” in het K. W. No. 15 van 11 April l.l., volgt thans die voor „Meer begunstigers”, eveneens met de bedoeling een ruimere financiële basis voor onze Vereeniging te vormen en wel een welker ontwikkeling gelijken tred houdt met die onzer Vereeniging.

Wat leven heeft, groeit, en, naar gelang de ontwikkelingsdrang sterker geprikkeld wordt door invloeden van buiten, groeit een levenskrachtig lichaam sneller. Om aan zulk een snellen groei het hoofd te kunnen bieden, behoeft het echter steeds ruimeren toevoer van levens-middelen. De Vereeniging „Oost en West” verkeert in deze omstandigheden.

Overtuigd, dat de gebiedsdeelen Oost en West in Nederland krachtig zijn in het Rijksverband, doch slap en zielloos wanneer die band zou worden verbroken, vergt de vervulling van haar taak, in deze woelige tijden vol van op ontbinding gericht bedrijvigheid, steeds rootere offers aan energie zoowel als aan geld.

Voor het laatste doen wij een beroep op hen in Indië voor wie deze opwekking bestemd is.

Het Hoofdbestuur is zich ten volle ervan bewust, dat aanzoeken als deze alleen dan aanspraak hebben in ernstige overweging te worden genomen als eene uitgave rechtvaardigen, indien werkelijk het belang der eigenaren of aandeelhouders der in Indië gevestigde ondernemingen daarmee gebaat worden zijn. Dit nu is immers het geval, daar ieder als ook iedere onderneming voor haar zelve, gezegd wordt door den arbeid onzer Vereeniging, welke de rustige gezonde ontwikkeling van geheel Indië ten goede komt en deze tracht te bevorderen op den hechten grondslag van gewaarborgd recht en orde.

Moge dan een oproeping in dezen geest tot u komen, welke het Hoofdbestuur zich voorstelt binnens kort tot alle betrokkenen te richten, er toe leidende, dat het goede voorbeeld, door velen in Nederland en daar buiten reeds gegeven, ruime navolging vinde in Indië opdat, krachtiger nog dan te voren, aan de vervulling van ons schoone en heilzame doel, in toenemende mate kunne worden voortgewerkt. Die steun werkt stimulerend en naar twee kanten, naar dien vanwaar hij komt en naar dien aan wien hij verleend wordt.

HET HOOFDBESTUUR.

Het Jubileum van de Minahassa.

Een nationaal geschenk van het Moederland.

Het Minahassa-Comité verzoekt ons plaatsing van den volgende oproep:

Het Minahassa-Comité ingesteld bij Kon. Besluit van 12 April l.l. No. 14, waarvan Hare Majesteit de Koningin-Moeder als Beschermvrouwe is opgetreden, komt tot U met een dringend verzoek.

Het was op 10 Januari van dit jaar 250 jaar geleden, dat het eerste contract werd gesloten tusschen de Oost-Indische Compagnie en de gezamenlijke hoofden van de Minahassa.

In die twee en een halve eeuw is het volk der Minahassa onafgebroken en ongerept trouw geweest aan het Nederlandsche gezag. Ontelbare malen hebben de Menadoneezen van hun onverdachte gehechtheid jegens Nederland blijk gegeven en gedurende vele geslachten hebben zij zoowel in burgerlijke als in militaire betrekkingen, den Lande belangrijke diensten bewezen.

In Nederlandsch-Indië is dit jubileum in den aanvang dan ook dankbaar herdacht, doch wij meenen, dat het moederland evenzeer van zijn belangstelling en zijn oprechte waardeering moet blijk geven. En daarom komen wij thans tot u.

Het plan is gerijpt, om aan de Minahassa uit particuliere giften, door Nederlanders bijeengebracht, een nationaal geschenk van blijvende sociale waarde te geven, als gedachtenis aan dit jubileum.

De hygiënische toestanden in de Minahassa laten nog zeer veel te wenschen over. Een vreeselijke volksziekte, de tuberculose, maakt nog steeds vele slachtoffers. De Gouvernements-arts, prof. Weck, heeft daaromtrent, na uitgebreide onderzoekingen, cijfers gepubliceerd, die den ontstellenden omvang dier ziekte, zoowel bij kinderen als bij volwassenen, duidelijk aantoonen. Vooral ook de zuigelingssterfte is zeer groot, en met het oog op dit alles behoeft het niet te verbazen, dat de bevolking in veertig jaar slechts met 1.3 procent toenam.

Welnu — in deze richting ligt een duidelijke aanwijzing voor een hoogst nuttig jubileumgeschenk.

Het voornemen bestaat, uit de binnenkomende bijdragen de oprichtingskosten van een Sanatorium voor longlijders en van een Centrale Ziekeninrichting te betalen. De Nederlandsch-Indische Regeering zal als haar aandeel in dit geschenk de exploitatie van beide inrichtingen op zich nemen.

Hieraan bestaat dringend behoefte. In totaal zal daarvoor een bedrag van f 400.000 noodig zijn. En wij vragen aan ons Volk dit bedrag bijeen te brengen, als blijk van waardeering voor hetgeen de Minahassa voor Nederland is geweest en heeft gedaan. Het zal een mooie daad zijn van sociale en van ideële waarde, wanneer ons volk met vereende krachten de stichting van deze inrichting tot stand brengt.

Laten allen helpen! Laat ieder geven naarmate hij zelf bezit! Laat elk Nederlander er een eer in stellen bij te dragen. Groote en kleine gaven worden dankbaar in ontvangst genomen door den Penningmeester van 't hoofdcmité of kunnen gestort worden bij de Nederlandsche Handel Maatschappij te Amsterdam (postgirorekening No. 7897 onder bijvoeging van: Rekening Minahassa-comité).

Ook de penningmeesters van de provinciale en plaatselijke Comité's nemen gaarne giften in ontvangst.

De Minahassa en het leger,

door
GEORGE NYPELS.

't Was in de van Heutz-periode in Atjeh.

Twee marechaussee-brigades, van 15 man elk, waren er, na dagen zoeken en nasporen, in geslaagd een bekend bendevoofd en zijn volgelingen in een schuilplaats te overvallen. Aan weerszijden was er dapper gestreden. De verzetslieden waren gevallen de klewang in de hand. Twee marechaussees waren gewond, van hen een Menadonees ernstig

JOS. D. NETTEN & Co. - IN EFFECTEN
Sporlaan 3 - 's-GRAVENHAGE - Telefoon 31201

Wij beschikken over een directe telefoonverbinding met de AMSTERDAMSCH BEURS. Zijn daardoor in de gelegenheid tijdens het Beurs-uur alle verlangde koers-informaties te verstrekken en orders af te doen. 5513
Onze cliënten kunnen op afdoening wachten.

P. v. d. BRUL VEENESTRAAT 15
Den Haag

Groote sorteering HEEREN-,
JONGENS- en KINDERKLEEDING

Spec. Afdeling v. KLEEDING NAAR MAAT

SCHERP CONCURREERENDE PRIJZEN 5424

Geneeskundig personeel gaat met zoo'n kleine patrouille niet mee. De wonden worden, volgens theorie over de verbandleer, verbonden.

Zoo was de terugmarsch van eenige dagen afgelegd, langzaam, omdat gewonden mee te voeren waren. In het hospitaal ter hoofdplaats Kota Radja wachtte de gewonden een uitstekende behandeling en verzorging. Maar voor den gewonden Menadonees was deze hulp te laat gekomen. Hij overleed een paar dagen na zijn aankomst in het hospitaal.

Bij de teraardebestelling op het kerkhof Petjoet, waar zoo vele strijdmakkers hun laatste rustplaats hebben gevonden, bracht de kapitein, onder wien de overledene gediend had, hem lof en eer. Daarna trad de dominee der Amboneezen en Menadoneezen naar voren. De Maleijer in strak Europeesche kleding, sprak in het Maleisch over de verdiensten van hem, die was heengegaan, de zoon van de Minahassa, die gevallen was in den dienst van onze Koningin, zoo zeide hij, gevallen als trouw dienaar van het gouvernement, hoog houdend den goeden naam van dapper soldaat, waarop elke Menadonees trotsch is, taal volhoudend toen hij, gekweld door zijn wonden, zich tot het uiterste inspande om de brigade niet te veel in haar beweging te belemmeren, overleden als goed christen.

Daar, bij die eenvoudige, maar indrukwekkende plechtigheid, kwam tot uitdrukking wat de jonge mannen van de Minahassa, die zich ter hoofdplaats Menado laten aanwerven, als soldaat in het leger geweest zijn, en nog zijn, wat zij voor Nederland in Indië gedaan hebben, en nog doen. Zij hebben een keurkorps gevormd en zij vormen dit heden nog.

10 Januari 1679 werd tusschen de O. I. C. en de hoofden van de landstreek Menado een bondgenootschap gesloten.

10 Januari 1929 bood de bevolking van de Minahassa een bij Menado opgerichte naald aan de regeering van Nederlandsch-Indië aan; bij monde van den oud-Hoekoem Besar Mogot werd bij die gelegenheid de verzekering van trouw herhaald, door de voorvaderen afgelegd.

In de tusschenliggende 250 jaren zijn de duidelijkst sprekende kenmerken van hechte samenhangigheid geweest de onwrikbare trouw, ook gestand gedaan als deze de proef moest doorstaan van op den duur onvermijdelijke verschillen in opvatting en zienswijze, en het aandeel door de Minahassa gaarne en opgewekt gegeven voor de aanvulling van het leger.

Het Amboneesche en Menadoneesche element heeft sedert lang een eigen, afzonderlijke plaats in de infanterie ingenomen. De waardeering van zijn eigenschappen is tot uiting gekomen in de toekenning van voorrechten boven de Inlandsche militairen van anderen landaard. Dat de Minahasser, die als soldaat Menadonees wordt genoemd, naast en met den Ambonees, met wien hij in eenzelfde korps werd opgenomen, in den loop der tijden inderdaad een eereplaats heeft verdiend in de geschiedenis der vestiging van het Nederlandsche gezag over Insulinde kan blijken uit vele, vele aanhalingen uit de krijgsgeschiedenis.

Wij willen hier enkele herinneringen sprokkelen, die wij kiezen uit ver van elkander liggende tijden.

SCHRÖDER

GROENMARKT - DEN HAAG

ZOMERDEKENS

IN KATOEN EN WOL
DE NIEUWSTE KLEUREN

ALLE MATEN

SLAAPKAMER- AMEUBLEMENTEN IN ALLE HOUTSOORTEN

1e EN 2e ETAGE

LIFT

REEDS IN INDIE

zal men U den raad geven, bij aankomst in Den Haag Uwe inkoop te doen bij:

MAG. „DE RESIDENTIE”

LANGE BEESTENMARKT Nos. 119—127
TELEFOON 15555

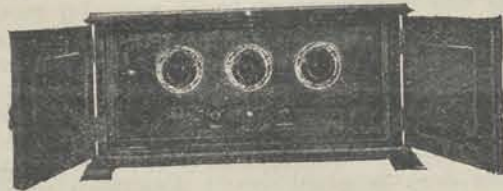
OMDAT:

- wij al het door ons geleverde ten volle garandeeren;
- wij werkelijk zéér billijke prijzen berekenen;
- wij alle gewenschte artikelen tegelijk leveren, doch..... 5512
- U kunt ons betalen op de door U gewenschte conditiën.

WIJ HEBBEN GROOTEN VOORRAAD IN MODERNE MEUBELN, BEDDEN, HAARDEN, RADIO, DAMES- EN HEERENKLEEDING, ENZ. ENZ., EN KUNNEN TERECHT ZEGGEN:

„Wij zijn de éérsten in het brengen van het laatste !!”

GECOPHONE

RADIO-TOESTELLEN en LUIDSPREKERS
The General Electric Co., Ltd.
L. COPES v. CATTENB. 36 - DEN HAAG

MICHELIN RIJWIELBANDEN

met een jaar garantie
BUITENBAND f2.— - BINNENBAND f1.50
Montage 25 ct. extra.

A. van Zutphen - Sumatrastraat 10 - Den Haag
Telefoon 14995
Giro 53647

Spec. MICHELIN-adres. Halen en thuisbezorgen gratis.

Opleiding tot PARTICULIER SECRETARESSE

voor jongedames uit de goede kringen, die M.U.L.O.-school, H.B.S., Lyceum of Gymnasium bezocht hebben. PROSPECTUS GRATIS, ook voor de privé- en clublessen in Steno „Groote”, Typen, Fransch, Duitsch; Engelsch; Esperanto. Boekhouden. Handverbeteren

INSTITUTEN „SCHOEVERS”

DEN HAAG - STADHOUDERSPLEIN 3 - TEL. 52594
Amsterdam: N.-Witsenstr. 3, v.-Baerlestr. 13; Rotterdam: N.Binnenweg 167; Groningen: O.Ebbingestr. 1b

Na de beëindiging van den Java-oorlog, waarin Dipo Negoro onze krijgsmacht van 1825—1830 tot een buitengewone krachtsinspanning verplichtte, werd door de Indische regeering aan de Minahassa dank betuigd voor de verleende hulp door de levering van hulpstroepen; aan de hoofden werden tevens geschenken uitgereikt.

Dat was 150 jaren nadat het contract was aangegaan, waarvan artikel 2 luidde:

„Belovende eendrachtelijk en eenpaeriglijk met goet, bloedt en hun uysterse vermogen d'E. Comp. in alle voorvallende gelegentheden getrouwelijk bij te staan en te helpen.”¹⁾

Ongeveer een halve eeuw later.

Het Indische leger heeft in de vorige eeuw onafgebroken een of meer bataljons te velde gehad, soms moest op drie of vier punten van den archipel te gelijk gestreden worden. In dien strijd van een gansche eeuw is het slechts twee malen voorgekomen, dat een korps de eer genoot zijn vaandel met het kruis der Militaire Willemsorde versierd te zien worden.

Eenmaal bij K. B. van 11 Dec. 1849 No. 44 het 7de Bataljon voor zijn aandeel in de vermeestering van Djagaraga op Bali.

De tweede keer bij K. B. van 24 Maart 1877 No. 2 om de verdiensten te erkennen van het 3de Bataljon in den strijd in de jaren 1873 tot/met 1876 in Atjeh gevoerd, waar het in een reeks van krijgsverrichtingen zóó uitblonk, dat aan een belooning van allen persoonlijk niet meer gedacht kon worden, en de erkenning der verdiensten daarom in deze buitengewone korpsonderscheiding werd samengevat.²⁾

Het is bij dat 3de Bataljon, dat de Menadoneezen in Atjeh waren ingedeeld. 't Is bij dat bataljon, dat zij ook in volgende jaren in groot aantal persoonlijke onderscheidingen voor hun moed, beleid en trouw verdiend hebben.

In de Van Heutsz-periode.

Toen de groote veldheer als Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden optrad, was daar op militair gebied een dubbel werk te volvoeren. Op enkele punten hadden de Atjehers sterke stellingen ingericht; deze moesten vermeersterd worden; daarvoor was een actie in grooten stijl noodig. Met degelijke voorbereiding en beleidvolle aanvoering heeft generaal Van Heutsz dit gedeelte van zijn taak in enkele krachtige slagen volbracht. De Menadoneezen en Amboneezen waren natuurlijk van de partij.

Maar moeilijker was dat andere deel van het werk. Tientallen van Atjehsche hoofden hadden benden gevormd, waarmede zij in 't groote, ons meerendeels nog niet bekende binnenland rond trokken, om nu en dan naar de kuststreek te komen, waar onze posten bezet waren en daar dan een slag te slaan. Hieraan moest een einde komen, in heel Atjeh moesten rust en veiligheid verzekerd worden. Wie hiertoe wilde medewerken moest in heel Atjeh op bescherming onzerzijds kunnen rekenen, maar wie zich tegen ons bleef verzetten moest in heel Atjeh tot onderwerping gedwongen worden. Waar ook, en zonder genade als hij zich bleef verzetten.

Om dit te bereiken zijn kleine colonnes en patrouilles het onbekende gebied ingetrokken, eenige brigades marechaussee, van 15 karabijnen ieder, tot een troepje vereenigd, ook wel een of twee dier brigades, los van het troepje, geheel zelfstandig. Dit leven vol avontuur, vol gevaar, dit leven van altijd spieden en bespied worden, van ondernemend naspieren, van snel beslissen, doortastend handelen, waarbij men stond tegenover een niet minder ondernemenden, niet minder dapperen vijand, heeft na eenige jaren van rusteloos volharden het resultaat gebracht van het eindelijke einde van den Atjehkrijg. Dit leven was een kolfje naar de Menadoneesche hand. Van Heutsz heeft deze wijze van bevechten van den vijand, die onoverwinnelijk scheen, kunnen doorvoeren, omdat hij wist, naast de Europeesche militairen, te kunnen rekenen op de Menadoneezen en Amboneezen, die voor dergelijke tochten in het tropische binnenland nog meer geëigend zijn dan de Hollandsche fuselier.

Het aandeel van de bewoners van den N.O. uithoek van Celebes in de pacificatie van geheel Indië indachtig, konden wij in den aanhef van dit stuk

¹⁾ Dr. E. C. Godée Molsbergen. Geschiedenis van de Minahassa tot 1829, blz. 55 en 199.
²⁾ Koloniaal Weekblad 12 Mei 1927.

schrijven, dat de plechtigheid der teraardebestelling van een marechaussee op Petjoet de herinnering opriep aan een groote reeks verrichtingen van een Menadoneesch keurkorps in Nederlandschen dienst.

Maar wij hebben ook geschreven, dat een Menadonees trotsch is op den naam van dapper soldaat, en daarna, dat de Minahassa opgewekt en gaarne haar aandeel geeft voor de aanvulling van het leger.

Is 't daar dan niet zooals veelal elders? De werving van soldaten stond vrijwel overal in een slechten reuk. Door ronselpraktijken ingelijfd, ging de recruit veelal meer als slachtoffer dan als vrijwilliger naar zijn eerste garnizoen. Langzaam aan voegde hij zich naar het kazerneleven. Ten slotte werd hij soldaat en krijgsman, goed soldaat en goed krijgsman zelfs, maar nolens volens. Is 't in de Minahassa dan zoo niet gegaan?

Wij kunnen een getuigenis van nog jongen datum bijbrengen. In Bijdragen t. d. Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I., dl. 80, 1924, blz. 380 schreef de Offic. v. Gez. 1e kl. O.-I. leger A. C. N. Bouvy het hier volgende:

„Merkwaardig, dat dit volk ons leger de meeste en van de beste soldaten heeft geleverd, wat een gevolg is van een bijzonder goede eigenschap en wel de zucht om meer van de wereld te zien, het verder te brengen. Veel is er geschreven over het „ontvolken” van de Minahassa door deze werving.

Toen in 1913 en 1914 het leger uitbreiding behoefde, hebben zich 4000 recruten aangemeld. Dit was een groote aderlating en herhalingen daarvan zouden zeker niet aan te bevelen zijn, maar geschaad heeft het niet. Het kinderaantal is nog voldoende en het gewone aantal van 15 recruten per maand is volstrekt niet te groot voor het zielental. Maar de sterfte is er te groot onder de volwassenen en eerst recht onder de kinderen.

Merkwaardig onjuist is ook de bewering, die men vaak in tendentieuze geschriften leest over „slechte behandeling” van de soldaten en hun verlangen den dienst te verlaten. In de 4 jaren, dat ik keurde voor reëngementen was het een hooge uitzondering, dat een soldaat niet na 6 jaren opnieuw teekende. Ook is volstrekt onwaar, dat er pressie op de werving uitgeoefend wordt. Steeds moeten honderden afgewezen worden en men moet de vreugde zien der aangenomenen om te begrijpen hoe dol graag ze soldaat worden. Het is eenmaal een volk met de neiging tot militarisme van elk gezond kind. Als militair verzorgt de Minahasser zijn uiterlijk zeer. Een oud-militair is een persoon „van gewicht” in dit land en na de „Compénie” gediend te hebben is hij er heusch niet minder op geworden. Orde, regelmaat, tucht kunnen in geen enkel menschenleven kwaad doen.”

Deze opvatting, over den daar heerschenden geest, vindt ook bevestiging en illustratie in een ander artikel in de Bijdragen van hetzelfde instituut, dl. 81, 1925 blz. 510, waar de heer P. van Nes, over het onderwijs aan Inlanders in de Minahassa schrijvende, zich aldus uitlaat:

„Maar in zijn kracht is de Menadoneesche schooljongen pas, als hij, onder begeleiding van zijn eigen muziekkorps, op de tonen, ontlokt aan eigen gemaakte bamboefluit, zich mag oefenen in exerceren, in gymnastische spelen en houdingen.

Het is inderdaad een genot te zien hoe (meisjes zoowel als jongens) op vele scholen geheel zonder commando, alleen op de muziek of eigen zang of den kalmen tel van één hunner of wel op den toon van een af en toe klinkend fluitje vrij ingewikkelde oefeningen en standen uitvoeren; hoe de jongens exerceren, sabelschermen en bajonetvechten op commando (in het Hollandsch!) van een makker-aanvoerder.”

En om te doen uitkomen, dat de dominee te Petjoet niet alleen aan den soldaat behoefde te denken, als hij den Menadonees een trouw dienaar van het gouvernement noemde, kan een andere plaats in het artikel van den heer Nes waarde hebben; wij lezen daar:

„Waarschijnlijk is er geen deel van den Archipel, met uitzondering misschien van het Ambonische, waar niet alleen de drang naar onderwijs in het Nederlandsch zóó sterk is als in de Minahassa, maar waar men zich ook zonder bedenken zóó grote opofferingen daarvoor getroost, opofferingen soms geheel buiten verhouding tot de te wachten resultaten, welke over het algemeen evenwel, b.v. wat zuiverheid van uitspraak betreft, bevredigen.”

Zoals dezer dagen in herinnering is gebracht, noemt de Minahassa zich zelf wel eens: de twaalf-

RUSTHUIS

JULIANA VAN STOLBERGLAAN 79
DEN HAAG - TEL. 71488

GELEGENHEID TOT OPNAME VAN OUDEN VAN
DAGEN, ZIEKEN, RUST- OF HULPBEHOEVENDEN
RUSTIGE OMGEVING . DOKTER NAAR KEUZE
Zr. & Br. BERGMANS.

VILLA te koop

a.d. STADHOUDERSLAAN (zijde Zorgvliet)
te 's-Gravenhage, voorz. van modern comfort.
Koopprijs f 47.000.- Brieven onder lett. B.,
Boekhandel v. STOCKUM & Zn., Den Haag.

HOTEL-RUBRIEK

's-GRAVENHAGE

Hotel „Promenade”, Oude
Schev. weg 21, Tel. 50454
Prachtige ligging.
Matige prijzen. 5035

„DEN LINDENHOF”

te VIERHOUTEN

— bij NUNSPEET —

***

Gezellig VACANTIE-HUIS voor Dames
en Echtparen zonder kinderen.

Prachtig gelegen nabij bosschen en heide.

PRIJS f 2.75 PER DAG

HERSTELLINGSOORD

„HUIZE MARIA EMALIA DORREPAAL”

gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving,
met grooten tuin en waterpartij. Uiterst geschikt voor
repatrieerenden, die, op advies van een geneesheer,
eenigen tijd rust behoeven. 5520

BILIJKE PRIJZEN. VRAAGT PROSPECTUS.

GRAND HOTEL-PENSION

voorheen DE GREEF

GEVERS DEYNOUTWEG, Scheveningen.

Tel. 50292. Familie-Pension van den

eersten rang. 70 Kamers en Salons.

Stroomend water. Lunch van 12—1.30 u.

Diner van 6—7.30 u. Kamer met pension

(alles inbegrepen) à f 6.50 tot f 10.-

Eigenaar-Directeur:

C. A. VAN HERWIJNEN

MAGAZIJN VAN

HAARDEN, KACHELS en FORNUIZEN

FIRMA W. v. d. AMEELE

ELECTR. SMEDERIJ

HEERENSTRAAT 51 - KERKHOFSTRAAT 2-4

VOORBURG TEL. 78118

Maison „Nelly” - Scheveningen

Neptunusstraat 146 (bij Parklaan) - Tel. 52747

DAMES KAPSALON

GROOTE SORTEERING IN DIVERSE PARFUMS

Mijn reis door Borneo,

DOOR

H. F. TILLEMA.

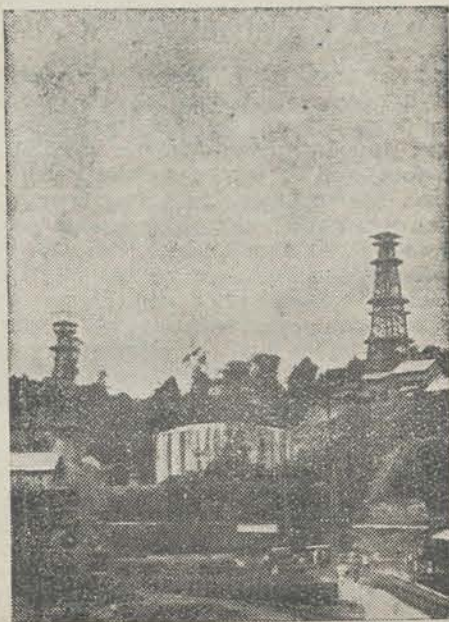
Van orang-orang, orang-oetans, en orang-orang-oetan.

(Vervolg).

II.

Balikpapan.

Een der meest interessante punten vanuit zee
levert het gezicht op Balikpapan. Treft men het

6. dan ziet men al van ver het silhouet van twee
machtige boortorens.

bij d.g. dan ziet men al van ver het silhouet van
twee machtige boortorens (foto 6), de symbolen van
het oliebedrijf. Komt men bij donker aan, dan is het
net of men plotseling in een andere maatschappij is
verplaatst; een lange rij van lichtjes flonkert in
den nacht en vertelt van leven en bedrijf in de
rimboe (foto 7). Te Balikpapan is men niet in
Indië, in het land van landbouw en cultures, maar
in een zuiver technische omgeving. De plaats was
een openbaring voor mij. Genoten heb ik van de
energie, de durf, die uit alles spreekt. Hard, heel
hard wordt er gewerkt. Met een heel ander oog
zie ik thans petroleum, benzine, smeerolie en pa-
raffine aan dan vroeger. Ik wist niet, dat het fa-
briceeren van al de vele soorten dier producten
zooveel kennis, zooveel techniek, zooveel arbeid ve-
eischt! Een der meest treffende oogenblikken bij
het rondgaan door eenige fabrieken daar was het
moment, waarop ik uit een kraantje vloeibare zuur-

de provincie van Nederland. Zij zou voor haar aan-
sprak op deze benaming, uit de geschiedenis, vele
aanwijzingen kunnen doen. Maar, ligt in hetgeen
wij hier hebben gesprokkeld niet reeds bewijs-
materiaal genoeg, om haar op dien naam, dien
zich als een eeretitel toekent, volle aanspraak
te geven?
De Minahasser heeft zich meer dan eenige andere
bewoner van Insulinde verwant getoond aan den
Nederlander. Heeft Nederland aan de Minahassa
ook meer gegeven dan aan eenig ander deel van
Indië? Het antwoord kan niet bevestigend zijn.
Noch de Nederlandsche-, noch de Indische regeer-
ing, noch de Nederlander hier of ginds heeft de
Minahassa in eenig opzicht bevoorrecht, noch ook
zich door bijzondere daden erkentelijk getoond voor
de trouw, aanhankelijkheid en offervaardigheid.
Zelfs toen het tijdstip naderde waarop het 250-
jarig bestaan van het bondgenootschap zou worden
herdacht, kwam de liefde eerst nog slechts van één
kant. De Minahassa richtte, zooals boven reeds ge-
zegd, een naald op, de Minahassers zongen onze
nationale liederen; maar de Nederlander las vluchtig
over het courantenbericht heen, dat van deze
plechtigheid melding maakte.
Doch terwijl de regeering in Indië zich van die
herdenking toch wel iets aantrok, terwijl de pers
nu eerst in herinnering kwam brengen, welk voor-
beeld van hou en trouw daar gegeven was en werd,
drong zich aan enkelen eerst, aan meer daarna, het
besef op, dat Nederland zich hier een tekortkoming
te verwijten heeft, dat het een plicht van erkente-
lijkheid te vervullen, dat het een eereschuld te vol-
doen heeft.
Dat besef heeft er eindelijk toe geleid, dat men
iets wil doen, en dat men nu iets groots wil doen.
De regeering heeft in Nederland een comité ge-
installeerd „voor een jubileum-geschenk aan de
Minahassa”. H. M. de Koningin-Moeder is wel als
Beschermvrouwe willen optreden, de Minister van
Koloniën is voorzitter van het eere-comité, waarin
de Voorzitter van den Ministerraad, de Voorzitters
van de Eerste en de Tweede Kamer, de Minister
van Staat Mr. Cort van den Linden, de Vice-Presi-
dent van den Raad van State, alle Commissarissen
van de Koningin en natuurlijk de Gouverneur-Ge-
neeraal van N.-I. zitting hebben, terwijl Dr. C. J. K.
van Aalst voorzitter is van het hoofdecomité, dat
Dr. E. de Kruyff te Utrecht (Mauritsstraat 100) tot
secretaris en den Directeur v. d. Nederlandsche
Bank J. F. de Beaufort te Amsterdam tot penning-
meester heeft en voorts vooraanstaande figuren als
leden tellt.
Het Comité, ingesteld bij K. B. van 12 April 1.1.
No. 14 en door Minister Dr. J. C. Koningsberger ge-
installeerd, heeft aan het voornemen dadelijk vorm
gegeven.
In de aanhaling uit het artikel van den arts A.
C. N. Bouvy kwam voor: „de sterfte is er te groot
onder de volwassenen en eerst recht onder de kin-
deren.” In dat artikel kan men ook over volksziek-
ten in de Minahassa lezen: „Geen plaats is voor
malaria gevrijwaard; een Inlander met een niet
voelbare milt is dan ook een uitzondering. Meestal
doet hij in zijn eerste levensjaren al malaria op om
die nooit meer kwijt te raken.
Typhus heerscht er endemisch. Tallooze geval-
len doen zich voor in alle graden.
Struma, het bekende kropgezwel der bergbewo-
ners, komt in hooger gelegen kampongs veelvuldig
voor.
Venerische ziekten zijn zeer verbreid.
Een Inlander, die geen mijnwormen herbergt, is
een uitzondering.
Tuberculose ziet men veelvuldig.”
De Tuberculose maakt er inderdaad vele slacht-
offers. De Gouvernementsarts Prof. Weck heeft
daarover, na uitgebreide onderzoekingen, ontstel-
ende cijfers gepubliceerd, zoowel over kinderen,
als over volwassenen. 40 % van de schoolkinderen
zijn er mede besmet.
Waar nu het plan was gerijpt om aan de Mina-
hassa uit particuliere giften, door Nederlanders
a.t.l. en in Indië bijeen te brengen, met medewer-
ing van de regeering, een nationaal geschenk van
levende sociale waarde te geven, als gedachtenis
aan het thans gevierde jubileum, is het besluit ge-
komen om die feestgave te doen bestaan uit een
zorgvlietders-sanatorium en een centraal ziekenhuis.
Het bedrag van f 150.000 voor het eerste en van
f 250.000 voor het laatste zou door het comité moe-

BOUW-, WONING- EN PENSION-BUREAU „BONA IMMOBILIA”

SCHEVENINGEN - TELEF. 55179 - CORN. JOLSTRAAT 35

heeft voor de a.s. zomermaanden modern ingerichte, gemeubileerde

VILLA's, Heerenhuizen en Kamers TE HUUR

Scheepsbevrachtingskantoor v. binnen- en buitenland. Aanbevolen adres v. d. Ver. „Oost en West”.

Het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage.

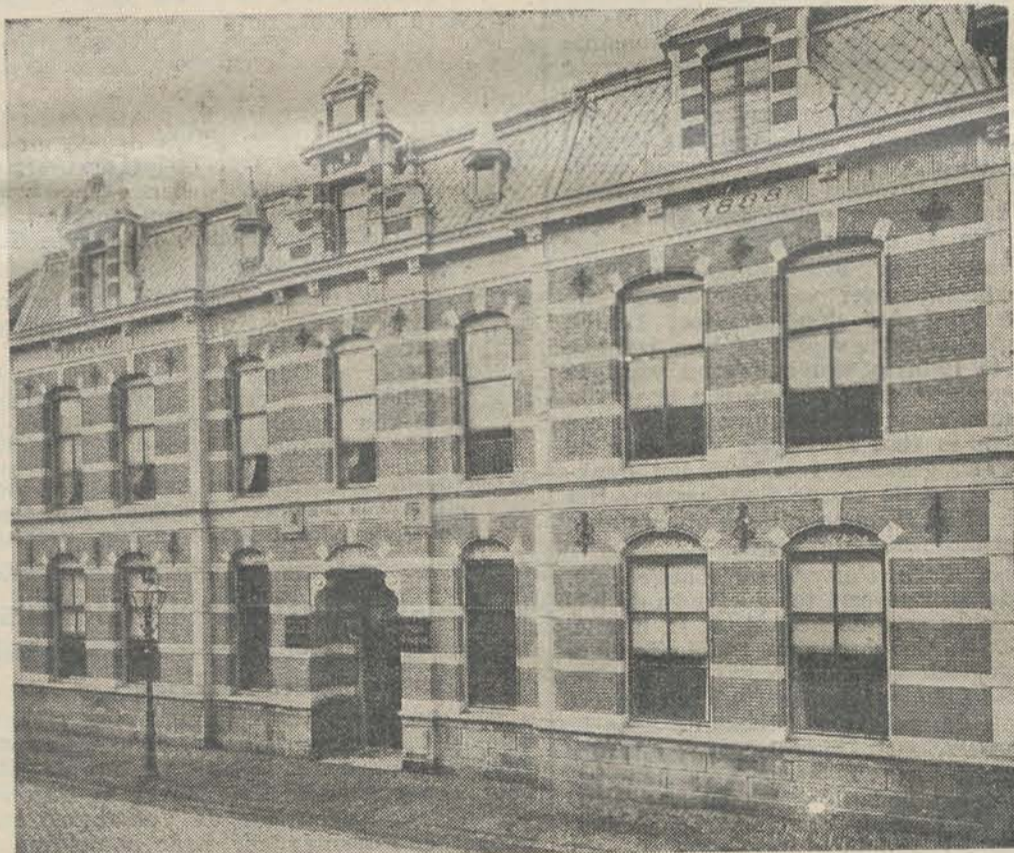
Ongeveer 3 jaar geleden, nl. op 4 Juni 1926, herlicht het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië te 's-Gravenhage zijn 25-jarig bestaan en nu, 26 Mei 1929, kan het Indisch Genootschap dat door eenzelfde drang naar kennis omtrent ons overzees gebied in het leven is geroepen, en meer dan zestig jaren tot het Instituut in nauwe betrekking heeft gestaan, hetzelfde boekstaven.

Is het Instituut, schepping van Jean Chrétien Baud, in onmiddellijk verband met de Delftsche Academie, waaraan van 1842—1863 een deel van onze Indische ambtenaren is opgeleid, van stonde af aan een instelling van wetenschappelijke registratie en vorsching geweest, het Indisch Genootschap, geboren uit de behoefte aan degelijke kennis van koloniaal-economische vraagstukken in den tijd dat de Staten-Generaal zich, krachtens de grondwet van 1848, welke o.a. vaststelling van het Indische Regeeringsreglement bij de wet voorafschreef, meer intensief met het overzees gebied bezig houden, is van den beginne af aan een verenigingspunt geweest van ernstig belangstellenden en rustig vooruitstrevenden ten aanzien van het koloniaal beleid, aanvankelijk vooral op economisch, allengs vanzelf ook op staatkundig gebied.

Het was het oud-lid van den Raad van Indië,

In 1861 is het Genootschap gereorganiseerd en deze reorganisatie is later terecht als „een reformatie op liberalen grondslag” gekenschetst. Van dien tijd af heeft het Indisch Genootschap door inleidingen en debatten over belangrijke koloniale vraagstukken van gezaghebbende persoonlijkheden onmiskenbaren invloed op den parlementairen gang van zaken en op de openbare meening uitgeoefend, en nog altijd genieten de verslagen, waarin de Handelingen van het Genootschap staan opgeteekend, de volle aandacht van allen, die belang stellen in ons overzees gebied.¹⁾

Door aankoop, ruiling en schenking heeft het Indisch Genootschap reeds enkele jaren na zijn stichting een koloniale bibliotheek van beteekenis kunnen vormen; in 1868 is deze met de bibliotheek van het in 1865 naar Den Haag overgebrachte Instituut onder één dak tezamen gebracht en in 1878 daarmede voorgoed verenigd onder het beheer van het Instituut tot de bekende Koloniale Bibliotheek. De gedrukte catalogus, samengesteld door G. P. Rouffaer en W. C. Muller, in 1908 verschenen (in 1915 en 1927 door supplementen, door laatstgenoemde samengesteld, gevolgd) vormt een schier onmisbaar geworden wegwijzer in het labyrint der koloniale litteratuur. De door zijn omvang en volledigheid unieke boekerij, welke zich niet tot ons eigen overzees gebied beperkt, is sinds 1903 gevestigd in het gebouw Van Galenstraat 14 in Den Haag, dat sindsdien tegelijk het verenigingsgebouw van Instituut en Genootschap beide is geworden. Het is dan ook daar dat in het winterseizoen de bekende vergaderingen van het Genootschap worden gehouden, waar deskundigen

Gebouw van Galenstraat 14 te 's-Gravenhage, waar sedert April 1903 gevestigd zijn het Kon. Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië en het Indisch Genootschap

Johan Pieter Cornets de Groot van Kraayenburg, een nazaat van Huig de Groot, die tezamen met een groep van geestverwanten op 26 Mei 1854 het Indisch Genootschap heeft opgericht „ter bevordering van de kennis en belangen van Indië, verband met die van Nederland”. Men stelde zich voor, dit doel te bereiken door stichting van een koloniale bibliotheek (de eerste in den lande) door gezamenlijke bespreking van koloniale vraagstukken. Aanvankelijk is het streven om de verspreide koloniale litteratuur in een boekenrij overzichtelijk te vereenigen, beter tot zijn recht gekomen, dan het streven om langs den weg van onderling discussie de Indische zaak te dienen. Tot 1861 zijn de eerste besprekingen van meer academischen aard gebleven, al hebben de „Handelingen en Geschiedenis” van die dagen zeker meegewerkt tot de vermeerdering van de kennis van koloniale onderwerpen, ook in den kring der Staten-Generaal.

op eenigerlei terrein der Indologie hun, door dikwijls geanimeerd debat gevolgd, voordrachten houden.

Het Indisch Genootschap vereenigt personen van uitlopend inzicht ten aanzien van het koloniaal beleid, die in een warme belangstelling voor de zaak der overzeesche gewesten elkander ontmoeten. Het heeft in den loop der jaren herhaaldelijk van voorzitter gewisseld. Jhr. Cornets de Groot van Kraayenburg is het van 1854 tot 1861 en later nog weer van 1872 tot 1874 geweest. Bij de reorganisatie in 1861 is het bekende Tweede Kamerlid mr. G. M. van der Linden als voorzitter opgetreden. Achtereenvolgens hebben verder het presidium gevoerd jhr. W. T. Gevers Deynoot, generaal J. van Swieten, H. D. Canne, J. P. de Bordes, mr. W. K. baron van Dedem, mr. C. Pijnacker Hordijk, mr.

¹⁾ Nadere bijzonderheden treft men aan in het artikel van den heer A. J. Lievegoed: Het Indisch Genootschap, 1854—26 Mei—1929 in de „N. R. Ct.” van 25 Mei.

WAT

ZAL DE TOEKOMST VOOR UW KLEINE BRENGEN

KINDER-VERZORGING
GEZINS-VERZORGING
LEVENSV-VERZORGING
NILMIJ
JGRAVENHAGE

Hoofdinspecteur voor 's-Gravenhage: F. J. MAHLMAN, Plaats 31 a.

VERTREK NAAR BORNEO

SALON (als nieuw) en HUISKAMER-AMEUBLEMENT (gebruikt) benevens (gesch.) SLAAPKAMER ter overname.

Inlichtingen: Copernicusstraat 237, Den Haag

MAISON BLOM
2e Schuytstr. 77-79 - DEN HAAG - Tel. 33703
HET ADRES VOOR
DINERS AAN HUIS BEZORGD

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
Belasten zich met alle Bankzaken
Safe-Inrichting

**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.**
AMSTERDAM
Gestort Kapitaal . . . . . f 80.000.000.—
Statutaire Reserve . . . . . 40.000.000.—
Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.
Vestigingen in Nederlandsch-Indië,
Straits-Settlements, Britsch-Indië, China, Japan, Arabië.
ALLE BANKZAKEN
SAFE-DEPOSIT — KOFFERKLUIS

„DE WIGWAM”
SUZE E. RICHARD
TOONKAMER VOOR KUNSTNIJVERHEID
WONINGINRICHTING
PRINS HENDRIKLAAN 21 - TEL. 890 - ZEIST

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Voorzitter van den Landraad te Soerabaja.

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STAD

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte

G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN

PENSION PARKOORD, Apeldoornschestr. 14, ARNHEM
Prachtige kamers - prima keuken - matige prijzen!
G. A. S. LINTHOUT.

FIRMA WAGNER

RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
SPECIALITEIT FIJNE VLEESCHWAREN

ARNHEM

JANSSTRAAT 31 :: TELEF. 476

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG

(OPENLUCHTMUSEUM)

Iederen Zondag Thé Dansante

Iederen Zondag Thé Dansant

ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoop bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad” door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K.W.". Ook daarmee verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

N. G. Pierson, dr. E. B. Kielstra en van 1919 af prof. mr. C. van Vollenhoven. Sinds verleden jaar wijdt een West-Indische groep van het Indische Genootschap zich in het bijzonder aan de belangen van Suriname en Curaçao, als welker voorzitter is opgetreden mr. A. J. A. A. baron van Heemstra, oud-gouverneur van Suriname.

Hoewel het terrein, waarop Instituut en Genootschap, als Nederlandsche organisaties, zich aanvankelijk vrijwel alléén bewogen hebben, in latere jaren door tal van nieuwe organisaties geestelijk in ontginning is genomen, kan van beide instellingen getuigd worden, dat zij na drie kwart eeuw haar reden van bestaan ten volle hebben behouden en nog een onafzienbare taak vóór zich hebben. Ook voor de toekomst wil het Indisch Genootschap zijn een rustig vereenigingspunt van vrienden van Indië van elke richting, die zakelijk en buiten de sfeer der politiek de groot-Indische problemen willen behandelen, indachtig aan de zinspreuk, het Genootschap bij de geboorte medegegeven: „Onderzoek leidt tot waarheid.

Heeft het Kon. Instituut drie jaar geleden zijn 75-jarig bestaan in alle bescheidenheid herdacht, ook het Indisch Genootschap zal zich van uiterlijk feestbetoon onthouden.

Van Week tot Week.

Dinsdag 21 tot Maandag 27 Mei.

Congres van de Partij Nasional Indonesia. Onder voorzitterschap van Ir. Soekarno is te Batavia een meerdaagsch congres der P.N.I. gehouden. Volgens Aneta-telegrammen droegen de besprekingen over het algemeen een fel anti-Nederlandsch karakter.

Resident Zuider- en Oosterafd. van Borneo. Buitenzorg (Aneta) ¹⁾. Met 2 Juni is benoemd tot resident van de Zuider- en Oosterafd. van Borneo de heer R. J. Koppenol, thans assistent-resident in de afd. Bandjermasin.

Indisch Genootschap. Den 23en Mei heeft het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage, onder voorzitterschap van Prof. Mr. C. van Vollenhoven zijn jaarvergadering gehouden. De voorzitter memoreerde het feit dat het Genootschap op 26 Mei 75 jaar zal hebben bestaan. In de plaats van den heer Th. G. G. Vallette, die 15 jaar het secretariaat heeft waargenomen, werd benoemd tot secretaris van het genootschap de heer Ant. J. Lievegoed.

Hospitaal in Noord-Nieuw-Guinea. Amboina (Aneta). De maatschappij Phoenix heeft belangeloos een hospitaal ter beschikking gesteld, dat te Nabirei in Noord-Nieuw-Guinea zal worden gesticht ten behoeve van de kolonisten.

Studiereis van leeraren naar Indië. Het bestuur van de vereeniging Jan Pietersz. Coen deelt mede, dat de groep leeraren, die dit jaar zullen worden uitgezonden om een studiereis door

Nederlandsch-Indië te maken, uit de navolgende heeren zal bestaan (alphabet. gerangschikt):

J. van Anel, directeur 1ste Chr. H.B.S. in Den Haag; P. E. van Bommel, leeraar aardrijkskunde stedel. gymnasium en Rijks H.B.S. te Gouda; prof. W. E. Boerman, hoogleraar aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam; P. Maaskant, leeraar plant- en dierkunde aan de Rijks H.B.S. en gymnasium te Den Bosch; dr. F. G. Schuringa, leeraar Nederl. taal aan het Vossius-gymnasium te Amsterdam; dr. J. Spijkerboer, doctor in de wis- en natuurkunde, rector van het lyceum te Bussum en E. W. Venema, leeraar aardrijkskunde gemeentelijk lyceum te Haarlem.

De reis zal ongeveer einde Juli 1929 aangevangen en plm. 4½ maand duren.

Het Indische monument voor Gouv.-Gen. Van Heutz. De beeldhouwer van den Eynde, die in samenwerking met den architect Dudok een ontwerp maakte voor een Van Heutzmonument te Batavia, dat bekroond werd, is in Batavia geweest om besprekingen te voeren over de plaats, waar het monument moet komen. De keus is (het heeft vele voeten in de aarde gehad!) gevallen (conform het denkbeeld-Berlage) op de entree Gondangdia. Het werk wordt 12 M. hoog en zal een oppervlakte van 300 vierkante meter beslaan.

Hoogere examens. Vrije Universiteit Amsterdam. Den 31en Mei promoveert tot doctor in de letteren en wijsbegeerte de heer A. J. C. Krafft, op proefschrift: Coöperatie in Indië. Een sociaal-paedagogisch vraagstuk.

Universiteit Leiden. Den 3en Juni promoveert tot doctor in de rechtsgeleerdheid de heer L. Pronk, op proefschrift: De bestuursorganisatie-Mullemeister op Java en Madoera en haar betekenis voor het heden. — Doctoraal-ex. Indisch recht de heer J. Verdoorn. — Economisch-candid. ex. Indologie de heer J. B. van Schendel.

Middelbare Koloniale Landbouwschool. De wnd. Directeur-Generaal van den Landbouw brengt ter kennis van belangstellenden, dat de aanmelding voor den cursus 1929/1930 van de Middelbare Koloniale Landbouwschool te Deventer moet geschieden bij den Directeur der school vóór 1 Juli en dat de toelatingsexamens aldaar zullen worden afgenomen op 16 Juli, des morgens 8.30 uur en volgende dagen.

Bij de aanmelding op te geven naam en voornamen (voluit), jaar, dag en plaats van geboorte en het in het loopende jaar genoten onderwijs.

Het is noodzakelijk de aangifte zoo spoedig mogelijk en in elk geval vóór 1 Juli te doen, ook al is men dan nog niet in het bezit van eenig diploma, dat recht geeft op plaatsing zonder toelatingsexamen.

Nadere inlichtingen verstrekt de Directeur der school.

Geboorte- en sterftecijfers Boven-Digoel. Blijkens een opgave bedraagt het aantal overledenen in het interneringskamp van BovenDigoel van

het begin der vestiging af tot eind Februari 47, terwijl het aantal geboorten 64 bedraagt. Het bevolkingsaantal bedroeg eind Februari 2101 (mannen, vrouwen en kinderen).

De toestanden in Boven-Digoel zijn, wat de gezondheid betreft, in Boven-Digoel op zichzelf niet ongunstig; in aanmerking genomen, dat er pionierswerk in geheel onontgonnen terrein werd verricht, zelfs zeer gunstig.

J. Ch. H. Fischer. Op 71-jarigen leeftijd is te 's-Gravenhage overleden de gepens. luitenant-kolonel-tit. der genie van het O.-I. leger, de heer J. Ch. H. Fischer, officier in de Oranje-Nassau-orde.

K. Wybrands. Tengevolge van een auto-ongeluk nabij Soemedang, is de bekende Indische journalist Karel Wybrands, directeur van het Nieuws v. d. Dag voor Ned.-Indië, om het leven gekomen. De overledene was Officier in de Orde van Oranje Nassau en ridder van het Fransche Legioen van Eer.

Woortman. Eveneens ten gevolge van een auto-ongeluk is de heer Woortman, oud-chef van de firma Savelkoul te Semarang, overleden.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Zwanevang.

Als een soort „Zwanevang” mag zeker wel het rapport beschouwd worden, door wijlen den Assistent-resident der L. Kota, C. L. van der Plas, kort voor zijn overlijden, half Maart, te Pajakoemboe geschreven, betreffende de Volkskunst in de Padangsche Bovenlanden, naar aanleiding van een door de president van Boeatan tot den Resident van Sumatra's Westkust gericht verzoek om inlichting en medewerking, dat hier onlangs met groote dankbaarheid ontvangen werd. Voor belangstellenden in de Indonesische Kunstnijverheid willen wij het gaarne in zijn geheel weergeven en er enkele opmerkingen aan toevoegen.

Geheel in den geest van Boeatan's streven, begon de heer van der Plas — naar hij schrijft, in overleg met zijn ambtgenoot van Agam, den heer Groeneveldt — met de woorden:

„Voor aankoop ten behoeve van Boeatan komen o.i. in beginsel feitelijk alleen in aanmerking de voortbrengelen van thans nog levende takken van volkskunst en kunstnijverheid. Het moge nuttig zijn nu en dan eens een antiek voorwerp, product van thans niet meer bedreven ambacht tegen redelijken prijs voor Boeatan in te koop, gezien de doelstelling van Boeatan zelve zal dit toch bijzaak moeten blijven.

„Voorts spreekt het vanzelf, dat de aan te koop objecten van dien aard moeten zijn en zoodanige prijzen moeten hebben, dat er in Nederland gereede vraag naar bestaat; het kan niet de bedoeling zijn Boeatan op te schepen met voorwerpen, die nauwe-

¹⁾ De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. R. Ct.”.

of slechts met verlies verkoopbaar zijn. M.a.w.: dient rekening gehouden met de vraag, die door de smaak van het Nederlandsche publiek wordt bepaald."

Dit is volkomen Boeatan's opvatting altijd geweest, met het doel de Indonesische nijveren aan te wijzen hun gewaardeerd kunsthandwerk te blijven beoefenen. Maar helaas hebben lang niet alle personen, tot wie Boeatan zich om hulp en medewerking in Indië wendde, dit zoo goed begrepen.

De volgende, door den schrijver weergegeven "roeven ervaring" is immers juist de reden geweest, vóór 25 jaren, tot de oprichting van „Boeatan", in de meening, dat te dezen opzichte op ook een paedagogische plicht rust n.l.: om het algemeen zeer onkundige en weinig aanvoelende Nederlandsche publiek te wijzen op de bijzondere schoonheid der Indonesische volkskunst en daarvoor waardeering aan te kweken, juist als gewicht voor het volgende euvel:

„Het is onze droeve ervaring, dat die „smaak" dikwijls minder getuigt van artistiek gevoelen en appreciatie van aesthetische normen, dan wel den wensch om zich, tegen liefst lage prijzen, in bezit te stellen van „echt-Indische" bric-a-brac andere curiosa, en het is een opmerkelijk verschijnsel, dat waar ook in Indië een verhoogde vraag naar Europeesche zijde naar producten van volkskunst ontstaat (Bali is daarvan een zeer typisch voorbeeld!) die vraag onmiddellijk leidt tot de verandering van de oude, vaak innig doorleefde volkskunst door eene massa-productie van goedkope mallaria. De „artisan" houdt dan op „artiste" te worden — alle verzorging van het werk verdwijnt — alles wordt aan de productie, in zoo snel mogelijk

TRUSTING INDIE

ook voor Dames) **POLAK VAN DEVENTER**

DEN HAAG
KORTE POTEN 11
SPUISTRAAT 50

AMSTERDAM SOERABAJA
SCHIEDESTRACHT 80 STEMMERIK & Co.
SINGENGRACHT 707

... van goedkope lorren en prullen opgevoerd.

„Dit geldt werkelijk niet voor Bali alleen: wie de gelukkig weer goeddeels uit de mode geraakte) veel op Europeesche vraag georiënteerde, chantant Siloengkang-kains legt naast de oude mangkabausche weefsels; het afschuwelijke „smaak-antieke kopergetuig van Soengei Poear vergelijkt met de schitterende producten van oude persmeedkunst; het zilver filigrain van Kota Malang met het oude zilverwerk van Goegoek IV of de huidige „Tjikeroc-klewang" waarmee men doodgegooid wordt op het station te Padalangan met de werkstukken der vroegere Preangerse zwaardvegers; wie de batikkleedjes en kussens „met echte wajangpoppen" in de Europeesche wijningen de sierlijke oude batikmotieven ziet veranderen — die moet wel realiseren de fundamentele waarheid: dat het penetreren van onze Westersche beschaving in het algemeen leidt tot verval van de volkskunst en dat indien van Europeesche belangstelling voor, vraag naar bepaalde voortbrengselen van kunstnijverheid ontstaat, zulks als regel aan de artistieke waarde van die voortbrengselen niet ten goede komt."

Gelukkig laat de schrijver — dachten er maar hier zo! — hierop volgen:
„Hierin behoefte op zich zelf allerminst een reden zijn gelegen om Boeatan niet te helpen.
„De degeneratie der volkskunst is nu eens een verschijnsel op de raaklijnen van modern-estersche beschaving en de verschillende inheemse samenlevingen, en van het streven van Boeatan zal daarop zeer zeker geen ongunstigen invloed uitoefenen."

Integendeel. Maar daarom gaan wij dan ook niet te vaak mee met de volgende opvatting:
„Aan den anderen kant ware het optimistisch te oordeelen, dat Boeatan eenig noemenswaard succes kunnen hebben in de richting van het in het verleden houden der Indische volkskunst. Zeker, hier zal een toevallige Indische kunstnijvere, een toevallig bestuursambtenaar intermediaire hulp verleent, gedurende langer of korter producten met meer of minder winst aan Boeatan kunnen van de hand doen; maar voor de

HOTEL „DE TWEE STEDEN" RESTAURANT „DE TWEE STEDEN"

Buitenhof Telefoon Nos. 15950 - 15951 - 10062 's-Gravenhage

FAMILIE HOTEL EERSTE RANG IN HET CENTRUM DER STAD
SPECIALE TARIEVEN VOOR LANGDURIG VERBLIJF
KAMERS MET STROOMEND WATER EN PRIVE BAD

THE DANSANT - DINER CONCERT
ROEMEENSCH ORKEST

UITSTEKENDE KEUKEN
GERENOMMEERDE WIJNKELDER

instandhouding der volkskunst is zoiets natuurlijk van geenerlei beteekenis.

„Volkskunst kan den kunstnijvere op den duur slechts een bestaan verzekeren, indien zijn product in Indië op de open markt — meestal de plaatselijke markt — een zoodanigen afzet vinden kan, dat in de vervaardiging daarvan een ruimer bestaansmiddel wordt gevonden dan in *unskilled labour*."

Volkskunst, welke toch veelal als liefhebberij, in huisvlucht, beoefend wordt, behoeft immers niet altijd „een bestaan te verzekeren", kan echter een niet te versmaden bijverdiensmiddel voor den handwerkskunstenaar zijn en blijven, welke den beoefenaars zelve en ook hun, die het resultaat er van waardeeren, geluk en levensvreugde geeft. Zoo wordt ook in Europa, o.a. in de Scandinavische landen nog met succes de volkskunst beoefend.

Als men van *kunstnijverheid* spreekt, denkt men van zelf meer aan de artistieke beoefening van het ambacht, dat op meer uitgebreide schaal winstgevend kan zijn. De markt daarvoor kan dan ver buiten de plaatselijke Indische, zelfs in alle werelddeelen liggen, mits het product er van aan redelijk praktische en kunstzinnige eischen voldoet. In deze beide richtingen ligt Boeatan's streven. Medewerking, zoowel van belangstellende bestuursambtenaren, als particulieren, is daarbij onontbeerlijk, zooals de toestand nu is."

Tegen het volgende betoog valt zeker weinig in te brengen:

„Dat ook hier de penetratie van de Westersche beschaving, thans langs anderen weg dan via de Europeesche smaakbederving, haar invloed doet gelden, spreekt vanzelf.

„Levens- en loonstandaard zijn door die penetratie in toenemende mate gestegen; Europeesche goedkope fabrieksproducten hebben op de plaatselijke markt de duurere voortbrengselen van handwerk goeddeels verdronken (weverij!), zoodat alleen die takken van kunstnijverheid zijn overgebleven, die niet door buitenlandse concurrentie van de plaatselijke markt zijn verdreven.

„Of de vraag op die plaatselijke markt eene Europeesche of Inlandsche vraag zal zijn, hangt van het product en van de locale omstandigheden af; op Sumatra's Westkust, met zijn betrekkelijk gering aantal Europeanen, zal die vraag, meer dan op Java, (Japara-houtsnijwerk!) een zuiver Inlandsche vraag zijn, hetgeen bij afzonderlijke beschouwing van de verschillende nu nog hier bestaande takken van kunstnijverheid dadelijk blijkt. Het spreekt overigens van zelf, dat het werk van Boeatan, zoolang dat (gelijk thans) nog op „wenken van hooger hand" moet steunen, economisch gesproken van geen beteekenis kan zijn."

Ook met deze laatste opmerking zijn wij het eens, want „economisch gesproken" beteekent immers: uit een oogpunt van *geldelijk* voordeel. Maar *kunst*, d.w.z. de voor menschenlijke zintuigen waarneembare uiting van innerlijke schoonheid, geeft zoowel den scheppers, als den echten geniefers er van, voornamelijk *geestelijken rijkdom*, wat echter niet wegneemt, dat onder innerlijk goed ontwikkelde en waarlijk beschaafde menschen, kunst-uitingen den voortbrengers ook behoorlijk financieel gewin moet brengen, zelfs als kunst beoefend wordt in nijverheid, dus op ruimere schaal. En 't ligt voorzeker in Boeatan's streven om daarbij de „wenken van hooger hand" op den duur onnoodig te maken, al is thans, sedert de „Westersche penetratie", deze toestand van kunstwijning zeker mede te wijten juist aan het gemis eener begripvende en daardoor waardeerende overheid. Daarom verheugen wij ons, met Boeatan, ten zeerste over dit van zooveel belangstelling en doorzicht getuigend rapport van de heeren van der Plas en Groeneweldt, ons door den Resident Gonggrijp geworden en verwachten wij er veel heil van.

Den volgende keer het vervolg van het rapport.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Holland—Ned.—Indië in een week.

Een geweldige prestatie is verricht door de Britsche eendekker, die aan één stuk van Engeland naar Karachi (Br.—Indië) is gevlogen in een tijd, die iets meer dan twee etmalen bedraagt. Dit vestigt

de aandacht op de practische mogelijkheden der vliegdiensden; ook voor *Ned.—Indië* is dit van belang. Men begrijpt thans goed, op welk een wijze de verbinding tusschen Europa en het verdere Oosten zal kunnen worden bespoedigd. Indien doorgevlogen was naar Batavia, had de eendekker Zaterdagavond te Batavia kunnen zijn, na Woensdagochtend te zijn opgestegen in Engeland. Wanneer vliegtuigen in een dergelijken staat van perfectie kunnen worden gebracht, dan moet het ook mogelijk zijn met een goede organisatie des nachts trajecten tusschen verschillende stations te bevliegen, zoodat deze tocht — volgens *De Sum. Post* (27/4) — een nieuw bewijs vormt voor de toekomstige mogelijkheid van een *post- en passagiersverbinding Holland—Ned.—Indië* in den tijd van een week.

De Loc. bevat artikelen over „Het verre Oosten" (20/4, blz. 49), het *Soer. Hbl.* over „België en wij" (13/4, Smissaert), „Mussolini", III (17/4), „De Volkenbond" (19/4, A. B.), „De vredespolitiek der Eng. Regeering" (19/4, R. v. S.) en Britsch-Indië (19/4), het *Bat. Nwsbl.* over „De strijd om de macht in Rusland" (22/4, Dr. B. R.).

De reis van Hadji A. Salim.

In een openbare bijeenkomst van de P(artij) S(arekat) I(slam) te Batavia sprak de heer Hadji August Salim over het doel van zijn reis naar Europa (*Bat. Nwsbl.* 22/4). De roepstem was thans uit Nederland zelf gekomen. Namens het N.V.V. was hem gevraagd of hij genegen was als *adviseur van den werknemers-afgevaardigde* in de *Nederlandsche delegatie ter Arbeidsconferentie te Genève* op te treden. Hierover werd beraadslaagd met het Executieve Comité van de P. S. I., dat onmiddellijk instemde, omdat ter conferentie in bespreking zal worden genomen de kwestie der *heerendiensten*, in het algemeen: van den *gedwongen arbeid*. En dit onderwerp heeft immers steeds de aandacht van de P. S. I., die op afschaffing van dit voor het volk vernederende stelsel heeft aangedrongen. De Regeering, zich houdende aan het feit, dat Salim niet door haar is aangewezen, is alleen genegen om de kosten voor te schieten voor boot en trein 1ste kl. vice versa, plus de helft van de door hem te genieten daggelden in Europa. De houding der Regeering bestreed spr. Hij was wel niet door de Regeering aangewezen, maar deel uitmakende van de Nederlandsche delegatie, zij het slechts als technisch adviseur, verkozen door de werknemersgroep in die delegatie, behoort hij tot hen, die uitgezonden zijn door het volk van Nederland. Na de conferentie te Genève zal spr. in verband met de algemeene verkiezingen naar Nederland gaan, om te pogen het Nederlandsche volk eenige kennis bij te brengen van de *ware toestanden in Indië* *). Hij zal er spreken, niet alleen over de vernederende heerendiensten en rodi, maar vooral ook over de belemmeringen, welke de *volksbeweging* en de *volksontwikkeling* in den weg worden gelegd; over de onbillijke, ongelijke *behandeling der bevolkingsgroepen* naar de huidskleur en naar ras en stand; over de exorbitante rechten, de artikelen 161bis en 153bis en ter S. W. B.; over de verschillen in rechtsbedeeling en politionele behandeling der bevolkingsgroepen, enz. enz. Spr. was ervan overtuigd, dat hij in *Nederland meer kans heeft op resultaten* in het belang der bevolking, dan in Indië. Verder zal spr. ook het mogelijke doen om te voldoen aan het *internationaal program der P. S. I.*: aanraking zoeken met Islam-organisaties in Europa. Spr. zou 1 Mei per s.s. „Prins der Nederlanden" naar Europa vertrekken. Op 28 April zouden op last van het Executieve Comité op alle plaatsen, waar afdelingen der P. S. I. zijn gevestigd, openbare vergaderingen worden gehouden, in verband met Salim's vertrek, zoodat hij in Europa zal kunnen spreken „namens het Nederlandsche volk".

Wij verwijzen naar *De Loc.* (15/4 „De Luisterpost te Genève", *Ant. L.*), het *Soer. Hbl.* (13/4 „Pacifische fantasieën", *Hugo Reynst*), de *Deli Crt.* (25/4 „A. Thomas over de P. S."; 22/4 „De methoden der Arbeidsinspectie"; 24/4 „De mogelijkheden in de cultures") en de *Java-Bode* (22/4 „Vrije arbeiders voor Deli" en „Salim's opdracht").

De Inlandsche Middenstand.

Den 11den April heeft de Dir. van L. N. en H. in een van de lokalen van den Volksraad geïnstalleerd de *commissie tot bestudeering van den Inheemschen middenstand*, onder voorzitterschap van

*) Voor dit en het volgende wordt de heer Salim niet naar Europa gestuurd en de Indische Regeering betaalt niet voor deze ganda de onkosten (J. B.).

ALLE Wijnen, Gedistilleerd en Limonade van

zijn voorhanden bij de navolgende firma's:

DEN HAAG:	N.V. DUYNSTEE's Wijnhandel, Spui 250,	Telefoon 16413
	N.V. ENGELS' Wijnhandel, Suezkade 48,	Telefoon 32694
	HENRI VLEK, Hoofdkantoor, Herderstraat 24,	Telefoon 10839
	HENRI VLEK, Filiaal Goudenregenstraat 206,	Telefoon 38044
	N.V. VLEK's Wijnhandel, Theresiastraat 88,	Telefoon 70100
RIJSWIJK:	Wijnhandel LEEUWENDAAL, Oranjelaan 4,	Telefoon 18755
SCHEVENINGEN:	HENRI VLEK, Filiaal Pansierstraat 33,	Telefoon 51962
VOORBURG:	Wijnhandel v. d. KRUK, Willemstraat,	Telefoon 78171

den heer R. A. A. Djajadiningrat (Soer. Hbl. 13 en 15/4). Aan den heer Djajadiningrat komt de eer toe den Inlandschen middenstand in het brandpunt der algemeene belangstelling te hebben geplaatst. De commissie heeft als taak het instellen van een onderzoek naar de toestanden bij dien middenstand en het beramen van maatregelen in zijn belang. De aandacht wordt bepaald tot den *handeldrijvenden* en *industrielen* middenstand. In West-Java komen op het platteland Inlandsche handelaren en nijveren voor, die zich een bevredigende positie hebben weten te verwerven, terwijl de groote steden als Batavia en Bandoeng, talrijke Inheemsche ingezetenen tellen, die — hoewel niet in die mate als de Europeanen en Chinezen — toch in zekere mate betrokken zijn bij handel en industrie. Voorbeelden hiervoor leveren op mannen als *Hadji Abdulgani, Sapi-e* en *Prawirawinata*, die onderscheidenlijk een meubelzaak, een schoenmakerij en een modernen boekhandel exploiteeren. In Midden- en Oost-Java treft men min of meer bepaalde centra aan van Inlandsche middenstanders. Te wijzen valt o.a. op de centra van de batiknijverheid in Djokja, Solo, Toeloengagoeng, Soerabaja en omgeving, Lasseem, Pekalongan en andere plaatsen, met de talrijke min of meer gefortuneerde ondernemers en handelaren, en Koedoes met haar vermaarde strootjesnijverheid. Voorts is daar het aloude centrum van handel en bedrijf in edel-metaal en steenen van Kota-Gedeh, en de handel en het bedrijf van Soerabaja en Grisee. Ook elders in de *Buitengewesten* valt duidelijk een Inlandsche Middenstand te onderkennen. Een markant feit is, dat velen van bedoelde nijveren en handelaren *hadji's* zijn. Deze lieden hebben vóór zij ter bedevaart gingen, *sparzaamheid* en *doorzettingsvermogen* beoefend, om het geld voor den hadji bijeen te krijgen. Dit, gevoegd bij den op hun reis naar Mekka verkregen *ruimeren blik*, vormen de elementen, die benodigd zijn om een plaats in den middenstand te kunnen veroveren. Kan een middel worden gevonden om die *deugden* in het algemeen meer aan te kweeken, dan beteekent zulks een belangrijke stap voorwaarts in den ontwikkelingsgang van den Inlandschen middenstand. Het zijn juist die eigenschappen, waardoor de Chineesche ingezetenen zulke geduchte concurrenten van den Inlander — en veelal ook van den Europeaan in Indië — op handels- en nijverheidsgebied zijn geworden. Een organisatie van den Inlandschen middenstand en de verspreiding van *gezonde begrippen omtrent een economische bedrijfsvoering* — ook bij de handwerkslieden, uit wie de middenstanders moeten voortkomen — schijnt wel een noodzakelijke verbetering. Ook het vertrouwen van credietverstrekkers zal daardoor toenemen. Die *credietverstreking* is een levens-eisch voor den middenstand en daaraan ontbreekt nog zeer veel. Thans ziet men vaak, dat kleine nijverheidsondernemingen door Vreemde Oosterlingen gedreven worden met Inlandsche personeel, zonder dat dit ooit in de gelegenheid komt voor zichzelf te beginnen, omdat zij geen crediet of kapitaal kunnen krijgen voor eigen zaken. Een ander punt, dat overweging verdient, is de mogelijkheid van *coöperatie* in den middenstand. Daarom nam ook de wd. adviseur voor Volkscredietwezen en Coöperatie zitting in de Commissie. Nog talloze punten en vragen zullen zich bij het onderzoek voordoen: het *vakonderwijs* ter opleiding van middenstanders, *onderlinge verzekering*, de instelling van *adviesbureaux*, invoering van een Inlandsche *middenstandspers* enz., allemaal vraagstukken, die in Indië veel gecompliceerder zijn dan in Europa. Verwacht wordt *de aan te bevelen maatregelen zoo eenvoudig mogelijk* te houden. De Inlandsche maatschappij is niet gediend van regelingen, die het haar al te lastig maken en dergelijke maatregelen zijn bij voorbaat tot mislukking gedoemd.

De Loc. (20/4, blz. 32) geeft met de beschrijving van „De Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg, voor opleiding van adj.-landbouwconsulenten”, een der vele voorbeelden, die de zorg demonstreeren van het Gouvernement voor het economisch welzijn der Inlandsche bevolking.

Wat generaal Swart in Indië zag en hoorde.

Generaal Swart, oud vice-pres. van den R. v. L., vervolgt zijn artikelen in de *Deli Crt.* (25, 26 en 27/4). Het staat voor den schrijver vast, dat ons Bestuur, dat in een vorige fase Ned.-Indië heeft gemaakt tot een model van kolonisatie, de laatste tien jaren op den verkeerden weg is geraakt en *onze Bestuurspolitiek* in deze laatste periode niet anders dan een fiasco moet worden genoemd. De voorname fout schuilt in de verkeerde interpre-

tatie, die men sinds 1918 aan den zoogenaamden geest des tijds heeft gegeven en die er toe heeft gebracht om een aantal volken, die tot dusver naar hun aard, psyche en omstandigheden *voortreffelijk werden geregeerd*, onder den indruk van in het oude werelddeel voorgevallen gebeurtenissen, te bedenken met *concessies*, waarom zij niet hadden gevraagd en met *hervormingen*, die zij niet begrepen hebben. En zulks in een tempo, dat zelfs voor daartoe veel rijpere volken ten eenenmale als geforceerd moet worden aangemerkt. Immers, datgene waarnaar in tien jaren in Indië werd getracht, is voor het oude Europa een proces van vele eeuwen geweest! De geschonken hervormingen werden van *beide kanten verkeerd begrepen*. Onze Bestuurspolitiek heeft bij de bevolking den indruk gewekt, dat het Nederlandsche Gezag bezig is zich te retireeren. In een der conferenties van den huidige Gouv.-Generaal met de Hoofden van Gew. Bestuur werd hierop door een der Residenten gezezen en den Landvoogd verzocht aan dergelijke opvattingen eens en vooral een einde te maken door openlijk te verklaren, dat er in de verste verte geen sprake van is, dat ons Gezag zich zal terugtrekken. De G.-G. weigerde echter een dergelijke verklaring af te leggen, omdat hij zulks beschamend vond. En toch is dit een miskenning van de mentaliteit des Inlanders, want zulk een verklaring was noodig. Gelukkig heeft bij de opening van de Volksraadzitting in Mei 1928 de Regeering toch die verklaring afgelegd. Er is in Indië *een groep van lieden*, die welbewust verlangt naar het „los van Nederland”. Dat is ook de leuze, die de uiteenlopende elementen dier groep bindt. En onze onderwijspolitiek schenkt aan die groep een dankbaar terrein voor recruteering. Het lichtpunt is, dat deze groep slechts een zeer kleine fractie uitmaakt van de inheemsche miljoenenmassa en dat haar politiek drijven, haar aspiraties, haar luidruchtigheid den *tani* koud laten en deze slechts door *valsche voorspiegelingen* naar haar zijde kan worden overgehaald. Aan zulke voorspiegelingen echter heeft het ongelukkigere wijs in de laatste jaren niet ontbroken, dank zij het tolereeren door ons Bestuur van een ongebreidelde propaganda. En nu is de *cardinale fout van onze Regeeringspolitiek* deze geweest, dat men weliswaar oprecht naar samenwerking met de Inheemschen heeft gezocht, doch zich daarbij heeft blind gestaar op juist deze groep, die, *zoals het immer gaat, door hare bijzondere luidruchtigheid en dristheid van optreden, de algemeene aandacht wist te trekken*. En de Regeering heeft bij dit zoeken naar samenwerking de even cardinale fout gemaakt over het hoofd te zien, dat bij deze groep van z.g. intellectuele en nationalistische Inlanders niet „samenwerking”, doch „afscheiding” als het groote doel voorop staat. En daar de tegenwoordige bestuurspolitiek er nog steeds op gericht is *dezen Inlanders (en niet de Indische gemeenschap)* zoo spoedig mogelijk een groot aandeel te geven in het Bestuur, zal het duidelijk zijn, dat, indien in de eerstvolgende jaren de bedoelde Inlandsche elementen meer dan nu het geval is, het heft in handen zullen krijgen, wij ons over „samenwerking” dan ook geen illusies behoeven te maken.

In dit verband leze men *De Loc.* (19/4 blz. 17 „Interview met Z.Exc. P. Pasquier, G.-G. van Indo-China”), de *Java-Bode* (22/4 „De herziene Indische Staatsregeling”, Persstemmen; 23/4 „De Vaderlandsche club”, opgericht te Soerabaja), de *Deli Crt.* (26/4 „De Vaderlandsche club”, een waarschuwing uit Indië) en het *Soer. Hbl.* (13/4, 3de bl. „Personen en Zaken”, Z.; 15/4, 3de bl. „Chineesche belangen”, Z.; 18 en 19/3, 3de bl. „Digoel affaires”, Z.

Rondom de nieuwe wereldzee.

In het *Soer. Hbl.* (13/3, 3de bl.) geeft een deskundige beschouwingen over het *Transpacific Congress*, dat voor de deur staat. De aandacht van de wereld zal in Mei een week lang op *Ned.-Indië* gericht zijn. Krachtige propaganda ten bate der wetenschappelijke en als gevolg daarvan weer der economische ontsluiting dezer landen, zal er van uit gaan. Daarom heeft de Regeering dan ook geen moeite en kosten gespaard, er iets bijzonders van te maken. Schr. was in de gelegenheid een gesprek te hebben met den bekenden anthropoloog, *prof. dr. J. P. Kleiweg de Zwaan*, een der vooraanstaande Nederlandsche afgevaardigden. Prof. De Zwaan is een der baanbrekers geweest voor betere kennis der lichaamsgesteldheid van de *Maleische volken*. Hij was heel optimistisch wat het *Congress* betreft. Te Tokyo is drie jaar geleden

besloten, dat te Bandoeng in het bijzonder aandacht zal worden geschonken aan de *anthropologie*. In *Ned.-Indië* is op dit gebied nog een zeer groot achterstand. Vooral bij *Europa*, maar ook bij *Amerika*, waar in het bijzonder het erfelijke heidsonderzoek zoo de belangstelling heeft, dat zelfs „the man in the street” zich erover opwindt. Het beïnvloedt er sterk de politiek ten opzichte van *Negers* en *Zuid-Europeanen*. Wij weten in Indië vrijwel niets van de bevolking der *Groote Soenda-eilanden*, evenmin als van die der *Molukken* en *Nieuw-Guinea*. Den *Javaan*, *lichamelijk* wil te verstaan, kennen we misschien nog het minst. Wij hebben weinig lastbare gegevens; een stevig grondslag ontbreekt. Het pas gepubliceerde onderzoek van *Dr. Bylmer* over de *Kleine Soenda-eilanden* wekt sterk het verlangen op naar meer. Dat de Regeering in 1928, in samenwerking met het *Indisch-Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen*, het *lichamelijk onderzoek* der bevolking van *Java* heeft ter hand genomen, stemt eveneens hoopvol. De achterstand is ongetwijfeld in te halen. *Ned.-Indië* staat al in meer takken van wetenschap in Azië aan de spits, o.m. in *geologie* en *agronomie*. Op anthropologisch gebied is *geen* *rein van onderzoek zoo rijk, als de archipel*. De tijd dringt echter; de schitterende gelegenheid van thans zal over 25 jaren gedeeltelijk reeds voor altijd voorbij zijn.

De Loc. vertelt van „Tempelrestauratie” (18/4) het *Bat. Nwsbl.* van het „N.-I. Kankerinstituut” (22/4), de *Java-Bode* van „Westersche visscherij in Indië” (17/4) en „Marine-eskader-oefeningen” (23/4, 1A), *De Sum. Post* van „De totale zoneclips” (23/4, 3de bl. Dr. Van der Bilt), „Takingeun” (24 en 26/4) en „Het zoneclipskamp”, III (27/4, Dr. van Wijk), de *Deli Crt.* van „Het gouden jubileum der *Deli Planters-Vereeniging*” (23/4).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Snouck en Colijn.

II. De Geesel Gods.

Het Algemeen tijdschrift voor Indonesië *Timboer* van 15 April vervolgt zijn artikel over dit onderwerp aldus:

De kern van Prof. Snouck's vlijmscherpe kritiek op Colijn's „koloniale vraagstukken van heden en morgen” ligt in de aanwijzing van de sterk *Monnistische* strekking van dit geschrift. Terechtaf vraagt Snouck aan den leider van de anti-revolutionnaire partij naar diens beginselen. In Snouck's eerste hoofdstuk: „Anti-revolutionnaire?” worden aan de hand van geschriften van wijlen Dr. Abraham Kuijper de „anti-revolutionnaire” koloniale beginselen uiteengezet en er op gewezen, dat die beginselen bij Colijn niet te vinden zijn. Colijn's koloniale politiek in Indonesië heeft slechts imperialistisch-materialistische motieven. Gods leidend wil, dat de „heidensche” Indonesische bevolking tot hooger standpunt, moet worden opgevoerd, raakt bij Colijn evenzeer zoek als bij heel gewone „paganisten”.

Snouck toont aan dat Colijn, de leider der huidige anti-revolutionnaire partij, een politiek voorstaat die, om met de woorden van Dr. Kuijper te spreken, gericht is op mercantiele zaken, „het bezettende land verrijkt en het bezette land niet zelden verarmt.” Een politiek dus die tot uitgangspunt heeft dat Indonesië het meest gebaat is, wanneer Nederlandsche en vreemde kapitalisten het blijven beschouwen „als de mieren den suikerpot”.

Hiermede is scherp geteekend het uitgangspunt van deze studie betreffende het verschijnsel Colijn. Wij hebben indertijd over Colijn's opvattingen betreffende de Inlandsche beweging geschreven. Wat Snouck er over schrijft is van gelijke strekking. „Colijn heeft... de uitbreiding der beweging zoowel in de ruimte als in den tijd schromelijk onderschat” en beseft niet „dat de geesteshouding tegenover het Nederlandsche gezag in alle kringen der Inlandsche maatschappij in wezen dezelfde is, zij het met groot verschil in graad en in heftigheid of zelfs klaarheid van uiting.”

Wie omtrent den aard dier geesteshouding mocht twifelen, verwijzen wij nog naar het artikel „Volk over Volk” van den heer Kerkkamp in „Opbouw”, waarin die geesteshouding nog eens scherp wordt belicht. Snouck was zich dit alles sinds lang bewust. Reeds in de jaren van negentig af gaf hij als parool uit: „soort over soort, dat is genade”. Het is zooals hij aan het slot van zijn tweede hoofdstuk schrijft: „Elke oplossing van het koloniale vraagstuk die met deze feiten niet rekening gaat buiten de realiteit om en is met onvruchtbaarheid geslagen.”

Daarna gaat Prof. Snouck Colijn's onderwijsbeschouwingen na. De verstreking van onderwijs aan de Inlanders is blijkbaar een lievelingsonderwerp van Prof. Snouck. Hij is trouwens de eerste geweest, die indertijd, als adviseur voor Inlandsche en Arabische zaken, doordreef dat enkele prijzen

zonen tot het Europeesch Middelbaar en Hooger onderwijs zouden worden toegelaten. Welk een taaien strijd had hij toen niet uit te vechten. Volgens de gangbare meening dier tijden had de Javanen, de Inlander, voor verdere studie geen aanleg. Deze opvatting die de Hollanders er op na hielden, kon tevens maskeeren hun schromelijke tekortkomingen gedurende minstens twee eeuwen ten aanzien van de geestelijke opvoeding der Indonesiërs.

Het geweten werd door die machtsspreuk tot zwijgen gebracht.

Snouck schrijft daarover op pag. 17, 18 en 19: „Eerst in de tweede helft der 19e eeuw begon de Regeering zeer matige blijken van belangstelling te tonen in het onderwijs voor Inlanders; het tempo bleef lang in de schatting van Dr. Kuijper en van velen met hem ergerlijk langzaam. Op sommige plaatsen werden Inlandsche scholen opgericht, uit den aard der zaak Westersch van opzet, met aanpassing aan Inlandsche behoeften. Daar het zeer elementaire lager onderwijs dat hier verstrekt werd, al spoedig onvoldoende bleek als voorbereiding voor Inlandsche bestuursambtenaren, trachtte men door een paar „hoofdscholen” — later „opleidingsscholen” — in deze leente te voorzien; dit soort onderwijs was er op aangelegd om Inlandsche aristocraten te vormen tot bruikbare instrumenten voor de Europeesche bestuursmachine. Met al zijn deugden en gebreken vond dit onderwijs in Inlandsche kringen hooge, steeds klimmende waardeering. Slechts een zeer gering percentage der aspirantleerlingen kon in de beschikbaar gestelde ruimte plaats erlangen; de groote meerderheid werd teleurgesteld en algemeen was de roep om uitbreiding. Terwijl aan dit verlangen schoorvoetend en karig voldoening werd geschonken, ontwaakte in de Inlandsche wereld de wensch naar beter en meer.

Die wensch werd niet allereerst ingegeven door voorkeur voor de Westersche cultuur boven die van het Oosten, maar door de algemeen menschelijke zucht naar verbetering van maatschappelijke positie. Alle belangrijke ambten in bestuur, rechtspraak en technische dienststukken waren in handen van Europeanen; meer en meer zag het Inlandsche element zich teruggedrongen tot de rol van min of meer bruikbaar werktuig. Men ontwaarde in zich alle eigenschappen die tot mededinging naar meer bevredigende plaatsen aan den maatschappelijke disch vereischt waren, mits slechts de mogelijkheid geopend werd om zich op gelijken voet als de Europeanen voor te bereiden voor de sollicitatie. Een aantal van de weinigen wier financiële positie dit veroorloofde, verzocht voor zijn zonen toegang tot de Europeesche inrichtingen van onderwijs.

Men kan een lang hoofdstuk vullen met de geschiedenis van leed en strijd die doorleefd werd om met groote moeite de deuren dier scholen voor enkele Inlanders geopend te krijgen. Schier algemeen was de tegenwerking van bestuurs- zoowel als schoolautoriteiten. De houding der Regeering was aarzeland: zij voelde dat het niet recht was, de scholen voor de landskinderen gesloten te houden, maar zij miste de kracht om tot eene principiële beslissing te geraken. Het bizondere onderwijs van verschillende confessie was in dit opzicht vrijgeveiger dan het openbare en verscheidene ouders overwonnen hun tegenzin tegen de godsdienstige kleur, om toch maar aan hun kinderen een Europeesche opleiding te verschaffen. Eerst zeer laat is de Regeering ertoe overgegaan om aan den aandrang toe te geven zonder de Europeesche scholen aan een invasie van Inlanders bloot te stellen, door de instelling van een Hollandsch-Inlandsch onderwijs.

Wij veroorloofden ons dit lange citaat, omdat Snouck hier uit ervaring en niet zonder bitterheid constateert veel door den Indonesiër geleden onrecht en veel tekortkoming van het Hollandsche beleid.

Zeer terecht wijst hij er verder op dat „de groep der Inlandsche intellectueelen, die volgens Colijn als een dun zilvervliesje zich gevormd heeft aan de peripherie der inheemsche samenleving”, volstrekt niet is „het willekeurige product der werkzaamheid van eenige intellect-maniakken”, doch „veeleer spontaan opgegroeid is uit die maatschappij, als een van de noodwendige gevolgen der moderne Westersche overheersching” en dat de Regeering in verzuim bleef toen de groep Westersch gevormde intellectueelen in aantocht was, door geen „plan te ontwerpen van hervorming der verdeling van de ambten in elken dienststuk, waarbij steeds minder aanvoer uit het vaderland noodig werd. Dit kon ook op den staat der financiën een zeer gunstigen invloed gehad hebben”. Zal de tegenwoordige Hollandsch-Inlandsche onderwijscommissie, voorgezeten door een der kundigste leerlingen van Snouck, eindelijk deze richtlijn gelieven te volgen en zoodoende perspectief brengen in de door haar beschouwde kwestie, in stede van rekensommetjes te maken met als grondslag de thans bij overheid en bedrijf beschikbare plaatsen en op die manier „overproductie te constateren of construeeren”.

SCHEVENINGEN HOTEL BRISTOL TELEF. 52355
 GEV. DEYNOOTPL. H. BADHUISWEG 1 VIS A VIS KURHAUS 8777
HET GEHEELE JAAR GEOPEND

CENTRALE VERWARMING - BADKAMERS - STROOMEND WATER - GERENOMMEERDE KEUKEN
 CAFE MET SCHITTEREND TERRAS :: 1A DUITSCHE BIEREN

Zie Snouck op pagina 21 en 22:

„Thans, nu dit probleem in Indië, niet het minst door nalatigheid der overheerschers, een eenigszins scherpen vorm heeft aangenomen, ligt de remedie daar zeker niet in het tijdelijk stopzetten der progressie van het onderwijs, in afwachting van den tijd, waarop door het ontwoekeren aan den bodem van steeds nieuwe schatten, het budget in evenwicht zal zijn, dat wil zeggen tot St. Juttemis. Zulke reactie zou tengevolge hebben dat velen buiten hun land gingen zoeken, hetgeen de beheerschers van dat land hun daarbinnen onthielden. Toen het streven der Inlanders naar Europeesch onderwijs wakker werd en de Europeesche scholen zich angstvallig voor hen gesloten hielden, begon men al in sommige kringen te overleggen of men het begeerde goed zou gaan zoeken in de Straits Settlements, in Egypte, of in Turkije. Sindsdien hebben Inlanders den weg ook naar andere landen gevonden, naar Duitschland met name, waar men gaarne sympathie betoont aan Oosterlingen die zich over Westersche overheersching beklagen.

Het zou al heel gemakkelijk zijn als de voorgd zijn pupil zo autoritair kon bedokteren als Colijn het voorstelt en tot hem zeggen: Ik heb u geruimen tijd laten begaan in het volgen van een geestelijk dieet gelijk aan het mijne en u de middelen daartoe niet onthouden. Ik zie nu in dat uwe daardoor toegenomen krachten te weelderig zijn voor uw gestel en soms schadelijk werken op uw omgeving. Ik heb mitsdien besloten uwe voeding voorloopig belangrijk te verminderen en de krachten die u dan zullen resten, dienstbaar te maken aan de economische ontwikkeling van uwen geboortegrond, waardoor ik de beschikking zal krijgen over veel ruimer middelen die tevens eindelijk u of uwen nakomelingen ten goede zullen komen en het mij mogelijk zullen maken uw dieet weer te verbeteren in den door u gewenschten zin, altijd in die mate die mij, immers uwen voorgd, goeddunkt.

Zulk een inval spot met historie en realiteit en die laten niet met zich spotten!”

Wat Snouck over het prestige van „de ruggegraat van ons gezag”, het Inlandsch Bestuur schrijft, is óók duidelijk genoeg: „het prestige der Regenten en der lagere prija's is ondermijnd door onze bestuurspraktijk van den beginne af.” Na hetgeen hierover door onzen gewaardeerden medewerker S. B. reeds aangevoerd is, zou het echter een herhaling beteekenen, Snouck's desbetreffende uitlatingen hier volledig te reproduceeren, hoezeer het bedoelde hoofdstuk de lezing overwaard blijft. Dit laatste is evenzeer het geval met het hoofdstuk dat deze groote geleerde wijdt aan het rassenprobleem, „de tragiek van elke oprechte(?) koloniale politiek.”

In zijn slobeschouwing wordt het uitgangspunt, Colijn's Mammomonistische koloniale politiek, nogmaals klaar en hel belicht. Colijn's aanslag op den Volksraad, zijn financiële politiek en veel meer, geeselt de auteur hier krachtig. Veel van het hier geschrevene voldoen ook wij, Indonesiërs, steeds wel. Het is Snouck's verdienste dat hij als Hollander het zegt, klaar, duidelijk en onomwonden.

Wij zijn het met Snouck eens, „dat de brochure van Colijn niet veel kwaad zal doen; het ligt er te dik op.” Maar toch was het goed dat Prof. Snouck ons verplichtte met zijn verweer. Hij heeft „het beste dat hij te zeggen had”, waarlijk niet voor zich gehouden!

Oost- en West-Ind. Literat.-Ovzicht.

Bureau voor Economische en Sociale Documentatie

In 1926 werd, door de samenwerking van eenige Gouvernementsbureaus en particuliere instellingen, opgericht het „Bureau voor economische en sociale documentatie (adres: Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden), met de bedoeling, regelmatig en systematisch overzichten samen te stellen van de artikelen in tijdschriften en dagbladen voorkomend, betrekking hebbend op of in verband staand met de sociale en economische ontwikkeling van Ned.-Indië.

„Eenige moeilijke jaren hebben de werkzaamheden van het Bureau nu een vasten vorm aangenomen.

Ongeveer 350 tijdschriften verdeeld over 10 medewerkende instellingen, worden regelmatig behandeld en de opgaven van de voornaamste artike-

len worden maandelijks gepubliceerd in den vorm van een gedrukt catalogus.

In dezen catalogus vindt men, in een systematische volgorde gerangschikt volgens vastgestelde numerieke rubrieken, titels en schrijvers van het voornaamste, dat in dagbladen en tijdschriften verschenen is, op het gebied van: landbouw, boschwezen, mijnbouw, nijverheid, handel, verkeer, geld- en credietwezen, arbeidsvraagstukken, bedrijfsorganisatie, sociaal-economische toestanden en verhoudingen, economische theorie, statistiek recht, voorzover dit verband houdt met de economische en sociale ontwikkeling van Ned.-Indië. De publicatie wordt gecompeteerd door een bijbehorende schrijvers- en trefwoordenklapper, welke ieder halfjaar worden uitgegeven.

Voor hen die zich wellicht voor deze nieuwe Ind. bibliographie interesseeren (er zijn reeds eenige afl. verschenen) vermelden we nog dat de jaarlijkse abonnementsprijs f 15.— bedraagt en dat abonnementen worden aangenomen door bovengenoemd bureau, Schoolweg 11, Weltevreden.

Tropisch Nederland.

De afl. van 20 Mei opent met een zeer goed portret van wijlen Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, waarbij een gevoelig herdenkingswoord van Z. K. [Dr. Z. Kamerling] „...Met hem is heengegaan een stoere werker, een buitengewoon begaafd man, die op velerlei gebied een leidende functie heeft vervuld. Maar nog meer dan als leider zal hij in de herinnering blijven voortleven door zijn persoonlijkheid; hij was een zeldzaam zachtmoedig, welwillend man, die steeds bereid was een ieder te steunen met raad en daad; die bij verschil van inzicht het hoor en wederhoor steeds toepaste, die de zeldzame gave bezat, zijn overtuiging nooit anders in te kleeden als in een vorm, die niet kwetsend was voor de tegenpartij. Hij was een man van hooge idealen, een der voorgangers in de richting, die streeft naar een beter wederzijdsch begripen en waardeeren van Indië en Nederland, een man, die enerzijds Indië niet wilde zien als exploitatie-object van Nederlandschen ondernemingsgeest, anderzijds ook ten volle inzag, dat Indië en Nederland elkander noodig hebben en ook in de toekomst wederkerig op elkander aangewezen zullen zijn. De menschlievende onbaatzuchtige gedachten, die als ideaal leven in de harten van enkelen der gaande generaties, worden tot richtingslijnen voor komende geslachten. De geest van Carpentier Alting zal blijven leven en tot in lengte van dagen velen in Indië en in Nederland bezielen ten goede.”

Prof. Dr. A. N. Nieuwenhuis schrijft een artikel over de rijstmythe op Java en haar belang voor den rijstbouw (hierbij heel mooie illustraties) en daarna over „Ziekenhuizen in de Minahasa”, dat in verband met het voornemen om het Minahassische volk een sanatorium aan te bieden als herinnering aan het 250-jarig bondgenootschap, zeer actueel is. We citeren: „De Minahasa is als 't ware voorbeschikt, om van het stichten van een ziekenhuis en van een tuberculose-sanatorium de volle weldaden te genieten. De nu meer dan 250.000 tellende bevolking heeft in al hare lagen het meest van de Westersche beschaving genoten, zoodat er hier geen sprake meer is van angst en weersin voor Europeesche geneeskunde; bovendien zijn zoovele Minahassers op Westersche wijze tot arts opgeleid, dat de eigen landgenooten de geneeskundige practijk zullen kunnen uitoefenen in hun vaderland. Het tijdstip om juist nu tot het stichten over te gaan, moet ook bijzonder gunstig geacht worden. Onze nieuwe geneeswijzen stellen ons in staat, om met betrekkelijk eenvoudige middelen ziekten te genezen, waar wij voor twintig of dertig jaar machteloos tegenover stonden. Als met een tooverslag hebben de injecties tegen framboesia door hunne snelle werking de vrees der Inlanders tegen dit middel overwonnen, wat den geneesheer in Indië weer in staat stelt cholera, pokken, typhus, enz. op die wijze afdoende te bestrijden. Van die ziekenhuizen kan en moet ook de opvoeding der bevolking uitgaan ten opzichte van een hygiënisch leven, wat nog zeer veel te wenschen overlaat. Dan behoeven niet meer zoovele kleine kinderen door onverstand ondanks welgemeende verzorging te bezwijken, kunnen door reinheid van personen en woning veel ziekten voorkomen worden en werkkraft en levenslust even krachtig opbloeien als tot nu toe de andere zijden der Westersche beschaving in de Minahasa”.

Ten slotte bezat deze afl. nog een geill. artikel van den heer C. K. Kester over de hoedenvlechterij op Curaçao, die sinds de petroleum-nijverheid haar

intrede deed, meer en meer op den achtergrond wordt gedrongen. In nog geen tien jaren is de totale uitvoer van hoeden met ruim 107 duizend dozijnen verminderd; terwijl deze in 1919 nog 149.432 dozijn bedroeg, was hij in 1927, na van jaar tot jaar verminderd te zijn, teruggelopen tot 41.546 dozijn.

Neerlands Indië.

Van het onder leiding van Prof. D. G. Stibbe bij Elsevier te Amsterdam verschijnend standaardwerk: Neerlands Indië, Land en volk, geschiedenis en bestuur, bedrijf en samenleving, is de 6e afl. uitgekomen. Ze bevat het slot van Th. van Erp's beschrijving van de klassieke Hindoe-Javaansche bouwkunst, gevolgd door een verhandeling van P. A. J. Moojen over de huidige inheemsche bouw- en sierkunst. Daarna begint een nieuwe afdeeling: Geschiedenis en bestuur, waarvan het eerste hoofdstuk: Het Hindoe-tijdperk, geschreven is door Prof. Dr. N. J. Krom. Met het tweede, meer uitvoerige hoofdstuk: De Portugeezen in den Archipel — De Oost-Indische Compagnie — Daendels — Raffles, wordt een begin gemaakt door Prof. Mr. J. E. Heeres. — Ook deze afl. is weder voorzien van vele en belangwekkende illustraties.

Inter-Ocean.

De Nov.-Dec. afl. van 1928 kondigt zich aan als een speciaal nummer ter herdenking van de 30-j. regeering van Koningin Wilhelmina. Evenwel heeft slechts de eerste bijdrage betrekking op „The House of Orange and the Dutch Indies”, welke bijdrage is geschreven door Dr. P. C. Bloys van Treslong Prins en hoofdzakelijk uitweidt over het bezoek van Prins Hendrik aan Indië in 't jaar 1837.

Intusschen is de overige inhoud zoo belangrijk (ook wat illustreering aangaat) dat we de titels van alle bijdragen even afschrijven.

The middle ages of Java, by Dr. R. Goris. — The period of religious change in Java, by Dr. G. W. J. Drewes. — Dutch colonisation in the Indian Archipelago, by Prof. Dr. E. C. Godée Molsbergen. — Political and economic development of N.-I. during the past 30 years, by Dr. W. M. F. Mansvelt. — General administration of N.-I., by Prof. Dr. H. Westra. — The Volksraad, by A. Neytzell de Wilde. — The facture industry in N.-I., by H. Th. Odenkirchen. — Government industries and enterprises, by A. F. Raasveldt. — Netherl. India's place in world-commerce, by Dr. J. Stroomberg. — Education in N.-I., by Dr. C. Hartogh. — The Govern. Medical Services in N.-I., by Dr. J. Huizinga. — Public works in N.-I., by W. van Deth. — Reformatory movement in N.-I., by H. M. Hijmans. — The races of India, by Dr. H. J. T. Bijlmer. — Physical geography of N.-I., by Dr. S. W. Visser. — The flora of N.-I., by Dr. H. J. Lam. — The fauna of N.-I. by Dr. K. M. Dammerman. — The temple ruins of Java, by Dr. W. F. Stutterheim. — The Batavia Society of arts and letters and its Museum, by P. Gedeking. — Industrial arts and crafts of Middle Java, by Mrs. Ch. de Cock—Wheatley.

Nederlandsch-Indië in den wereldhandel.

In de 15 Mei afl. van het Tijdschr. voor Economische Geographie wijdt Dr. J. Stroomberg aan lovensgenoemd onderwerp eene beschouwing.

De invoer in Ned.-Indië is van f 123 miljoen in 1875 toegenomen tot f 870 miljoen in 1927, de uitvoer van f 133 miljoen tot f 1612 miljoen in dezelfde jaren en de totale handelsbeweging dus van f 257 miljoen tot f 2484 miljoen. De periode van 1870—1900 is een periode van opbouw, maar na 1900 vertoont zich de buitengewone ontwikkeling. De nieuwe cultures als thee en rubber spelen daarbij een groote rol, alsmede de exploitatie van aardolie. De ontwikkeling der cultures blijkt hieruit, dat voor kort het daarin belegde kapitaal in Ned.-Indië werd geschat op f 2160 miljoen, waarvan f 1690 miljoen op Java en f 470 miljoen in de buitengewesten. Daarbij bedroeg het aandeel van Nederland op Java 82 pCt., van het buitenland 18 pCt. In de buitengewesten was het aandeel van het Nederlandsche kapitaal in de ondernemingen 56 pCt., van het buitenlandsch kapitaal 44 pCt.

Met die beleggingen van vreemd kapitaal en de snelle uitbreiding van het handelsverkeer trad er een verschuiving op in het aandeel der landen bij den buitenlandschen handel van Ned.-Indië. Het aandeel van Nederland daarin daalde, terwijl het aandeel van Japan sterk steeg, Indië werd een zelfstandig distributiecentrum voor verschillende producten; voor thee en rubber, vroeger overwegend naar Europa verscheept, ontstonden hier eigen markten. Door den oorlog werd dit sterker geaccentueerd.

Door de waardevolle agrarische en minerale producten heeft Ned.-Indië hierin voor enkele een natuurlijk monopolie; als producent van kina, coca en peper werd door Indië de eerste plaats bij de productielanden, bij rubber de tweede, bij suiker de derde rangplaats ingenomen. Verder leverde N.-Indië 23 pCt. van de wereld-opbrengst van tin.

Bij den export ontving Singapore, als overscheepscheephaven 22 pCt., voornamelijk: rubber en aardolieproducten. Nederland ontving 17 pCt.: voornamelijk rubber, tabak, thee, tin, copra en koffie;

Groot-Britannië 9 pCt.: rubber, thee, tin, vetten, oliën, peper; Japan: bijna 6 pCt.: suiker, aardolieproducten; Frankrijk 3 pCt.: koffie, copra, rubber en tin.

Van den import, meest textielgoederen, ijzer- en staalproducten en voedingsmiddelen, leverde Nederland 17 pCt., Singapore (als distributiecentrum) bijna 14 pCt., Groot-Britannië 12 pCt., Vereen. Staten 10 pCt., Japan 10 pCt., Duitschland 9 pCt.

De totale buitenlandsche scheepvaartbeweging nam van 14 miljoen M3. in 1912 toe tot 27 miljoen M3. in 1927. Hiervan was 47 pCt. onder Nederlandsche vlag (de in Ned.-Indië geregistreerde schepen inbegrepen) 35 pCt. onder Engelsche vlag, 7 pCt. onder Duitsche en 2 pCt. onder Amerikaansche vlag. Uit alles blijkt de krachtige oeconomische ontwikkeling van Ned.-Indië.

De Indische Culturen.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 8 (16 April). Een methode van tjangkoken (mascoteeren), door C. Cenis (met afb.). — Een merkwaardige misvorming bij den cocospalm, door A. Reyne (met afb.). — Moderne pootaardappel-bewaarplaatsen, door Ir. W. B. L. Verhoeven (met afb.). — Aanteekeningen over de thee-cultuur. Het een en ander over aanleg, planten, onderhoud, schauduw en grondbedekking. Praktijk-ervaringen, door C. Cordesius. — Oliepalm-cultuur in West-Afrika. — Samsoe (wijn of alcohol) van rijst, door R. O. Bischoep.

De Indische Mercuur.

No. 21 (22 Mei). Reisbrieven, door Prof. Dr. F. A. F. C. Went (I. Ceilon). — Rapport (over riet-suiker) uitgebracht aan de Economische Commissie van den Volkenbond te Genève, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam. (Mededeelingen uit het jaarverslag 1928 voor zoover betrekking hebbend op Oost-Indië, Suriname en Curaçao). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgaaft van recente rubber-literatuur.

Algemeen Landbouweekblad voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van No. 42 (13 April). Nogmaals zware ammoniak op een zuren ijzerhoudenden bodem, door J. H. Bloemink. — Beperking van vervreemding van inheemsche grondrechten door Inlanders aan niet-Inlanders, door J. W. de Stopelaar. — Tapioca-producten. — Beschrijving van orchideeën, die in Ned.-Indië gekweekt kunnen worden, door P. M. W. Dakkus (vervolg).

Indisch Militair Tijdschrift.

De April-afl. bevat o.m. verslag omtrent proeven met diverse golfengten tusschen 20 en 275 Meter op lange en korte (tactische) afstanden op Java, door Ir. J. de Jongh Swemer (met afb.). — Schieten over eigen troepen door de Artillerie, door H. Th. van Goor. — Het dragers-treinvaartstuk bij de Marechaussee-bataljons op Java, door A. Visser.

Locale Belangen.

Afl. 8 (van 16 April) heeft den volgenden inhoud: De geschiedenis van een ambachtschool, door J. Z. van Dijk (slot). — Het Regeerings-schema voor de bezoldiging der gemeente-secretarissen, door H. — Af- en overschrijvingen. — Begrootingswijzigingen. — Holland of Indië? door Wiessing. — Leidraad bouwverordeningen, door Rückert. — Gril of beleid? door G. de Raad. — Uit den Volksraad. — Decentraliana. — Maleisch gedeelte.

Mededeeling No. 73 (Bijlage van afl. 8) bevat het prae-advies (uitgebracht voor het 19e Decentralisatie-Congres), door R. Slamet, over: Hoe dient de toekomstige gemeentelijke organisatie te worden na de eventuele opheffing van het Desa-verband binnen de gemeentegrens?

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 4 van dl. 69 (April '29). Vergelijkend onderzoek van enkele oliesoorten en mengsels hiervan als larvendoodende middelen, door Dr. E. W. Walch en J. Bonne-Wepster. — Uittreksel uit het rapport omtrent het onderzoek naar de verspreiding van de malaria en anophelinen in het bergland van Ceram, door Dr. R. G. J. P. Huisman (met kaart en plaat). — Morphologische waarnemingen aan amoeben van den mensch, door P. Th. Justesen. — Over Oei-Ni, een onder de Chineezen en Javanen veelgebruikt middel tegen conjunctivitiden, door Sie Boen Lian en Ko Hok San.

Aan bovengenoemde afl. is toegevoegd een afzonderlijk Register op het Geneesk. Tijdschrift v. N.-I., deel 51 tot deel 65 (1911 tot 1925).

* *

Het Wetboek van Koophandel voor Ned.-Indië (zooals dit luidt op 1 Januari 1929). Met Register, bewerkt door Mr. F. H. Poser, lid van den Raad van Justitie te Batavia. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

De concurrentiestrijd van de Staatsspoorwegen in Zuid-Sumatra, door J. F. A. M. Koning. Met kaart en afb. (Spoor- en Tramwegen, 14 Mei '29).

Maandgemiddelden en bouwgrondoccupaties per district van de negen belangrijkste Inlandsche landbouwgewassen op Java en Madoera in de jaren 1920 tot en met 1925, door C. W. Bagchus. Met kaarten. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 65). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Verslag omtrent den toestand van het Museum voor Land- en Volkenkunde en van het Maritiem Museum „Prins Hendrik” te Rotterdam over het jaar 1928 (door den Directeur J. W. van Nouhuys). (Het verslag is verlicht met een aantal platen waarvan verscheidene betrekking hebben op ethnographie van den Ind. Archipel; ze worden den tekst verklaard).

Uit de geschiedenis van den West-Afrikaanschen slavenhandel, door L. C. Vrijman (slot). (O. Zeewezen. 15 Mei '29).

Suriname.

Een sober berichtje in „De West” van 19 April — niet 1 April — heeft ons doen opschrikken. In het slot van een bericht over de jaarlijksche algemeene vergadering van de „Vereeniging tot Bevordering van het Onderwijs” lezen wij n.l.: „Bestuurlijk werd het schoolmuseum te liquideeren”.

De zaak is deze: tot het jaar 1908 bestond te Paramaribo een collectie ethnografica en naturalia, den weidschen naam „Koloniaal Museum” droeg. Een museum was het niet, maar in de collectie bevonden zich vele zeldzame voorwerpen, vele uindingen die men nu onmogelijk meer bijeen zou kunnen krijgen. Onder andere bevond zich daarin een volledige verzameling gedetermineerde gesteenten een geschenk van het geologisch-mineralogisch museum te Leiden.

Een twintigtal jaren geleden beging het koloniaal bestuur het vandalisme het „koloniaal museum” te heffen en de verzameling te verdeelen onder scholen, die daar niets aan hadden. Met verlof van de lande vertoovende, wendden wij bij den Minister van Koloniën pogingen aan om deze wandaad ongedaan te maken. Het mocht niet baten. Hoeveel van de zeldzame collectie sedert verloren is gegaan, niet te zeggen. Bij de oprichting van bovengenoemde vereeniging schijnt een deel van de collectie in „Schoolmuseum” onderdak gevonden te hebben, waardoor verdere verdwijning van de voorwerpen voorkomen werd.

Wat nu met de „liquidatie” bedoeld wordt, is niet duidelijk. De hier bedoelde voorwerpen zijn niet het eigendom van de vereeniging en zij mag daarover niet beschikken. Zij moet die weer ter beschikking van het Gouvernement stellen, dat ze moet overbergen tot de tijd aanbreekt dat men tot de stichting van een museum kan overgaan, zooals Britsch-Guiana er een bezit. Misschien bedoelt men dat met „liquidatie”. Publieke verkoop van de voorwerpen zou groter vandalisme zijn dan men in 1908 beging.

* *

„De West” van 1 Mei schrijft: „Aan de N.V. Nederlandsch Indische Gas Maatschappij, gevestigd te Rotterdam is voor vijf en twintig jaren, met uitsluiting van anderen, concessie verleend om elektrische energie te leveren in het stadsdistrict Paramaribo in den tegenwoordigen omvang met voorkeursrechten voor de omgeving en de dien einde kosteloos gebruik te maken van openbare wegen, pleinen, wateren, enz. ten behoeve van onder- en bovengrondsche geleidingen, kabelschakel- en transformatorstations, enz.”

* *

De Gouverneur heeft een voorstel ingediend bij de Koloniale Staten, om met ingang van 1 Juli 1929 een keuring in te voeren op rijst welke uitgevoerd wordt. Te dien einde zullen standaard-monsters rijst worden gemaakt en zal elke partij rijst voorzien worden van een merk. Er zullen vier kwaliteiten zijn. Wie rijst uitvoert van het hoogste merk (superieur) zal als aanmoediging een premie ontvangen van een gulden per zak rijst.

* *

Naar „De West” van 3 Mei verneemt wordt binnenkort te Paramaribo een Amerikaansch vliegtuig verwacht, van de Pan American Airways Inc., onder leiding van den vliegenier Erckenbrak.

* *

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag over de begroting voor 1930 deelt de Gouverneur mede, dat over de mogelijkheid van uitzending van een mijnbouwkundige overleg gaande is met het Opperbestuur.

* *

Prof. dr. Sleswijk eindigt een brief in „De Telegraaf” van 21 Mei, „Surinaamsche actualiteiten” (waarin hij het o.a. heeft over de petroleumvondsten met deze opmerking:

Ten slotte nog 'n pikante bijzonderheid. Dezer werd in Paramaribo gesignaleerd (ik heb hem wens zelf gezien) de heer Philippovitch, een ge- die zijn bureau toevallig in denzelfden wolken- ber aan Broadway in New York heeft, waar ook kantoren van de Standard Oil zijn gevestigd. Dit 'schijnsel' is misschien niet zonder belang, nu Koninklijke geen vertrouwen toont in de Suri- ansche olie-mogelijkheden en zich afzijdig houdt."

* *

aanleiding van den brief van Prof. Sleswijk "De Telegraaf" van 16 Mei over "Melaatschheid Suriname" — zie ons vorig nummer — geeft Louis maekers in "De Telegraaf" van 23 Mei een prent verheidszorg voor melaatschen in Suriname", met schrift: "Geen geld voor de ongelukkigsten der elukkigigen".

* *

Het Algemeen Handelsblad" van 23 Mei schrijft: Berichten over den vliegtocht van luitenant Van langs naar de West, welke in de pers de ronde en, zijn volgens onze inlichtingen wel wat voor- rig. De financieele middelen, waarover de beschik- is verkregen, zijn in zooverre toereikend te ach- dat de vraag, of de tocht op een of andere wijze label kan worden gemaakt, nog van veel invloed op de financieele voorbereiding.

Als wij wel zijn ingelicht, heeft het hoofdbestuur en nog geen verzoek ontvangen over de weder- oming der besprekingen. Destijds was in beginsel aald, dat de postdienst een zekere minimum- goeding zou garandeeren, terwijl het verder in de oeling lag eenzelfde luchtrecht te heffen voor de vlucht naar de West als voor de vluchten naar -Indië, n.l. 40 ct. voor een briefkaart, en 75 ct. 20 gr. voor de overige stukken.

De vlucht zal niet heen en weer worden gemaakt, als ten onrechte is gemeld, maar alleen heen, het- en de zorgen, om tot een rendabelen grondslag or den tocht te komen, vergroot, omdat de vraag oet beantwoord worden, wat in de West met het estel moet worden gedaan. Als de vlucht doorgaat, waarvoor hard wordt gewerkt, niettegenstaande e problemen die zich voordoen, — zou zij dit jaar December moeten worden uitgevoerd."

* *

"De Telegraaf" van 23 Mei — Avondblad — een et van Prof. Sleswijk: "Gouverneur Rutgers ver- sticht". Wij komen in ons volgend nummer daarop terug.

* *

"Humfeldtsfinancier" van 18 Mei een zeer be- grijk artikel "De koffiecultuur in Suriname", door Dr. P. H. W. G. van den Helm, oud-gouverne- ts-secretaris van Suriname. Wij bevelen allen, belang hebben bij of belang stellen in deze cul-

tuur, de lezing van het artikel zeer aan. Het eindigt aldus:

"Hoe het ook zij, de Surinaamsche koffiecultuur is een terrein, waar voor kapitaalcrachtige, gedul- dige en energieke pioniers veel valt te doen. De over- name en uitbreiding van de vroegere Gouvernements- koffieplantage „Slootwijk" door een Nederlandsche combinatie en die van plantage „Waterland" door een Duitsch syndicaat, zijn bemoeigende teekenen."

* *

De N.V. J. Mebus Postzegelhandel te Amsterdam heeft uitgegeven een uitgebreiden catalogus van Ne- derland en koloniën, bevattende een opgave van alle bestaande typen, tandingen, kleurnuances, oplaag- cijfers en de data van uitgifte van de zegels, bene- vens vele afstempelingen.

Het boekje is opnieuw bewerkt door den heer P. C. Korteweg en anderen en bevat vele reproducties.

Uit den Verren Vreemde.

Congres van de Internationale Kamer van Koophandel.

Maandag 8 Juli wordt te Amsterdam het congres geopend, georganiseerd door de *Chambre de commerce internationale*, dat tot Zaterdag 13 Juli zal duren, Donderdag zal een excursie naar Rotterdam worden gemaakt. Deze Internationale kamer van koophandel is een dier wereldorganisaties, welke, hoewel particuliere instellingen diepgaande betee- kenis en verstrekkenden invloed hebben gekregen. Zij vat haar taak zoo ruim op, dat vraagstukken van den meest uiteenloopenden aard aan de orde komen, en de personen, die zich tot voorlichters maken, of die bij de congressen aan de gedachtenwisselingen komen deelnemen, zijn veelal sommiteten van den eersten rang.

Aan politiek doet de Kamer in zoover, dat de han- delspolitiek en wat daarmede in verband staat haar aandacht heeft, terwijl zij haar invloed daarop ook wil doen gelden, en mede in zoover, dat eigenlijk elk onderwerp van economisch belang op de eene of an- dere wijze beïnvloed wordt door - of grijpt in de staatkundige vraagstukken van den dag. Maar de Kamer wil los blijven van -, wil onafhankelijk blij- ven staan tegenover elke bepaalde politieke partij of groep.

De Kamer heeft een te Parijs zetelend permanent bureau (38 Cours Albert, Paris VIII), dat onafge- broken actief blijft. Zij gaf drie-maandelijksche bul- letins uit; sedert dit jaar is hiervoor in de plaats ge- komen een revue trimestrielle: *L'économie interna- tionale*, welke in het Fransch, Engelsch en Duitsch verschijnt. Indien de medewerkers op den duur zoo bevoegde persoonlijkheden blijven, als die welke in de eerste twee nummers aan het woord zijn, mag men van deze nieuwe uitgave groote verwachtingen koesteren.

Ons kan momenteel bijzonder interesseeren wat in Amsterdam zool aan de orde komt. Wij laten een overzicht hiervan volgen, ontleend aan het April-nr. van de revue, dit geeft tevens een denkbeeld van de onderwerpen, welke door de Kamer zool bin- nen haar werksfeer worden getrokken. Het Amster- damsche congres is het vijfde der om de twee jaren gehouden internationale bijeenkomsten.

HORAIRE DU CONGRES D'AMSTERDAM

Du Lundi 8 au Samedi 13 JUILLET 1929.

	GROUPE INDUSTRIE ET COMMERCE	GROUPE FINANCES	GROUPE JURIDIQUE	GROUPE TRANSPORTS ET COMMUNICATIONS
SÉANCE PLÉNIÈRE D'OUVERTURE.				
11 h.				
15 h.	Questions chinoises.	Double imposition.	Protection de la Propriété Industrielle.	1. Transports par route. 2. Collaboration entre chemins de fer et transports automobiles.
10 h.	Crédits documentaires, falsification des lettres de crédit, authentification des ordres de paiement.		Protection de la Propriété Industrielle.	1. Transports par mer. 2. Connaissances. 3. Navigation fluviale.
15 h.	1. Statistiques. 2. Politique Commerciale et Entraves au Commerce.	Corruption et pratiques commerciales déloyales.		1. Transports par chemins de fer. 2. Transports par air.
10 h.	Politique Commerciale et Entraves au Commerce.	Foires et Expositions internationales.	1. Postes 2. Télégraphie 3. Téléphonie } internationales.	
15 h.	Séance plénière: Résultats comparés des entreprises publiques et des entreprises privées.			
EXCURSION A ROTTERDAM.				
10 h.				
10 h.	Séance plénière: Questions chinoises.			
15 h.	Séance plénière: 1. Questions chinoises. 2. Eventuellement: Mouvements internationaux de capitaux.			
10 h.	Séance plénière: Politique Commerciale et Entraves au Commerce.			
15 h.	Séance plénière: { Autres résolutions de groupes. Rapports sur { 1. Rationalisation des organisations internationales. 2. Arbitrage Commercial International. 3. Termes Commerciaux. Election du nouveau Président.			

Berichten der Afdelingen.

Afdeling Apeldoorn.

Aan de Leden, Begunstigers en Belangstellenden.

Als dit blad in Apeldoorn op Vrijdag 31 Mei bij U bezorgd wordt, is dat juist de dag, waarop de afdeling nog een avond in „La Bordelaise" organiseert. Waarom? Reeds zoover in het seizoen..... We zullen het U meedeelen, voordat de spreker, de heer J. Lameyn uit 's-Gravenhage, het woord zal krijgen, om te spreken over: „Ons Leven en Werken in Indië" ... Maar de zaal is frisch en gezellig. De I.T.A.-stoelen wekken prettige herinneringen. De spreker kent U al uit „Njni Souna". En 't komt er juist nu op aan, dat de leden hun belangstelling toonen tegenover de niet-leden.

Leden en één introductie en begunstigers hebben vrijen toegang. Verdere introductie f 0.25 per persoon.

Wie denkt er over in Augustus mee te gaan naar het Koloniaal Instituut?

Voor het Bestuur:

De Secr.-Penn. J. C. BAARS.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

De aangekondigde, op 8 Juni e.k. te Breda te houden Jaarl. Algem. Vergadering zal op dien datum niet plaats hebben, doch op Zaterdag den 22en Juni d.a.v.

Ter kennis van de afdelingen wordt gebracht, dat het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen bereidwillig ter beschikking onzer Vereeniging gesteld heeft de volgende Regeeringsfilms, ter vertooning, t.w.:

- I. Dessaleven I en II.
- II. Djokjakarta en Soerakarta.
- III. Boroboedoe en Bromo.
- IV. Sumatra en Bestuurswisseling.

Met dien verstande, dat de kosten van verzending (heen en terug) ten laste komen van den aanvrager en deze aansprakelijk is voor eventuele beschadiging, tijdens gebruik of vervoer ontstaan.

HET HOOFDBESTUUR.

Van het Dagelijksch Bestuur.

SLUITZEGELS MET NIEUWE KERNSPREUK.

Door de aanschaffing van *sluitzegels* voor brieven enz., in welke de nieuwe kernspreuk der Vereeniging gedrukt is, worden de Secretarissen der afdelingen in de gelegenheid gesteld deze zegels bij het Algemeen Secretariaat, Korte Voorhout 6, Den Haag, aan te vragen.

FILM TROPISCH TOURISME.

De Directie der Kon. Paketvaartmaatschappij heeft haar film „Tropisch Tourisme" — duur ± 1½ uur — welwillend gratis ter beschikking gesteld van onze afdelingen, onder dit voorbehoud, dat bij vertooning geen entree geheven mag worden. Ook de muziek wordt gratis beschikbaar gesteld.

Eventuele aanvragen aan het Algem. Secretariaat der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Van het Informatie-Bureau.

Uitzending voor 's lands dienst in Suriname en Curaçao

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Dep. van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

- 10. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname: 1 hoofdonderwijzer.
- 20. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao: 4 hoofdonderwijzers.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeling van het Ministerie van Koloniën.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

- A. Grevenstuk, Hoogleeraar in de pharmacologie aan de Geneeskundige hoogeschool te Batavia, Abcoude.
- A. Knossen, Onderwijzer bij het O.L.O., Houtlaan, Drachten (Fr.).
- Ir. C. van der Giessen, Landbouwkundige aan het Alg. Proefstation v. d. Landbouw, Terpelkwijckpark 8a, Zwolle.
- Ir. G. Pappelle, Ingenieur 3e kl. bij de S.S. en Tr., Laan van Beek en Roijen 9, Zeist.
- Dr. J. Ph. Duijvendak, Leeraar M.O., Vondellaan 12, Bussum.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mej. M. J. Mosselman, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O., Prof. Lorentzlaan 121, Zeist.

G. J. R. v. d. GAAG & ZON
 GROENMARKT 27
 TELEPH. No. 12512 DEN HAAG
 DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN
 DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN-
 EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS 5023

KLEUTERHUIS „CLYNE DYCKE” te ZEIST
 TEHUIS VOOR KINDEREN VAN ELKEN LEEFTIJD
 zoowel voor VAST-, als voor KORTER- of LANGER
 VERBLIJF in de Vacantiedagen en bij op reis zijn van de Ouders
 GELEGEN IN HET VILLAPARK, Fr. v. d. Pottenlaan No. 14, Telefoon: Zeist 346
 Prospecti worden op aanvraag gaarne toegezonden. Directrice N. E. LANGEREIS
 AANBEVOLEN DOOR DE VEREENIGING „OOST EN WEST”

STEMMEN: Abonnementen voor 12, 6, 4 en 3 maal per jaar. Uw instrument wordt door ons goed en regelmatig op tijd gestemd.

REPARATIE: Vraagt ons advies, indien Uw instrument niet meer in alle opzichten voldoet. Wij garandeeren ons reparatiewerk. Goede materialen, geschoolde vaklui, zorgvuldige behandeling.

VERHUREN: Instrumenten beschikbaar, zoowel voor langen als korten tijd.

INRUILEN: Wendt U tot G. & S., wanneer Gij Uw oude piano, vleugel of orgel wilt inruilen tegen een beter. 5705

VERKOOP: Wij hebben natuurlijk dure en goedkope instrumenten voorradig, maar onze prijzen zijn, in verhouding tot kwaliteit, zeer laag gesteld.

Bezichtig onze nieuwe magazijnen aan de Laan van Meerdervoort 100 en laat U verschillende instrumenten voorspelen

GOOSEN & SWAGERMAN
 Laan van Meerdervoort 100—100 a - Tel. 37867
 Boekhorststraat 149 - Tel. 13051
 DEN HAAG
PIANO'S - VLEUGELS - ORGELS

C. VERSLUYS Jr.
 BOEKHANDEL OP ELK GEBIED
 KANTOORARTIKELEN
 LEESPORTEFEUILLE
 MUZIEKHANDEL
 HET GESCHIKTSTE ADRES VOOR
 INDISCHE VERLOFGANGERS VOOR
REISLECTUUR
 HEERENSTR. 5 - RIJSWIJK
 TELEFOON No. 18798

C. TWILT - Vischhandel - DEN HAAG
 Woonplaats: IJmuidenstraat 51, Tel. 53264
 Vischmarkt Den Haag — Tel. 12518

 STEEDS VERSCHE
ZEE- EN RIVIERVISCH
 VOORHANDEN. 5692
 Postchèque en Giro 133065
 Alles wordt zonder prijsverhoging thuisbezorgd.

DE OORSPRONG
 PASSAGE 50-52 :: DEN HAAG
 TELEFOON 12908 5763
GLAS - LEERDAM

- P. A. J. Elsmann, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Hansweert.
- J. van der Wal, Hoofdagent van Politie der 1e kl., Steenhoekschestraat 31, Gorinchem.
- A. Doppert, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
- W. Th. Johan, Opzichter 1e kl. W. en 's Lands B.O.W., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
- N. H. Th. de Sera, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr., Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
- D. van Praag, Controleur bij den Pandhuisdienst, p/a Dr. F. van Praag, Wassenaar.
- J. Houwen, Telef. ambt. 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, Sijssstraat 25boven, Amsterdam.
- W. F. G. Meijer, Stationscommies 3e kl. bij de S.S. en Tr., Zeeburgerdijk Oost 167, Amsterdam.
- G. A. Drognat Doeve, 1e Werktuigkundige bij de Gouv. Marine, Kamperfoeliestraat 105, 's-Gravenhage.
- P. J. M. Baden, Fungeerend controleur van het B.B., p/a. Ned.-Ind. Escompto Mij., Den Haag.
- O. D. Pinnow, Hoofdagent van politie der 1e kl., Par-china i/Mecklenburg, Wockerstr. 6.
- Ch. Kaulitzky, Hoofdagent van Politie der 1e kl., Par-china i/Mecklenburg, Wockerstr. 6.
- A. A. de Rijk, Afd.-chef bij de S.S. en Tr., Annastraat 64, Nijmegen.
- H. J. Mertens, Politieopziener bij de Alg. Politie, Hoek-straat 25, Dordrecht.
- Th. J. Glaser, Mijnbouw. hoofdopz. dienst Mijnbouw, p/a P. Hoogendoorn, Kerkraderweg, Terwinselen.
- E. H. Stuut, Landbouwk. ambt. 1e kl. te Pontianak, We-verstraat 58, Oosterbeek.
- J. G. Zweers, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O., Spoor-straat 8, Nijmegen.
- W. F. Seelen, Adj.-kascontroleur bij de S.S. en Tr., Azaleastraat 122, 's-Gravenhage.
- E. Vinders, Politieopziener bij de Alg. Politie, Bram-bauer (Kr. Dortmund), Ludbergstr. 5.
- F. Pieters, Beheerder 2e kl. van 's Lands pandhuis te Lwang, Goudenregenstraat 60, 's-Gravenhage.
- A. H. A. Cortis, Landbouwconsulent 1e kl. te Koeningan, Waropark 31, Wassenaar.
- P. A. Guldenaar, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr., Paulus Buijsstraat 12, 's-Gravenhage.
- G. Schaihle, Commies-kashouder b. d. Opsporingsdienst Reutlingen (Wurtemberg), Herman Kurzstr. 15.
- H. W. A. Bergamin, Lid van de Weeskamer te Padang, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
- C. Frans, Commies b. d. Kantoordienst v. h. B.B., Co-pernicusstraat 265, 's-Gravenhage.
- D. J. van Hinloopen-Labberton, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Nieuw Bussumerweg 151, Huizen.

- F. J. Meffert, 1e Commies b.d. S.S. en Tr., Liststrasse 59, Stuttgart.
- Mr. E. E. G. Joakim, President v. d. Raad van Justitie Soerabaya, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
- W. Kroese, Hoofdopzichter b.d. B.O.W., p.a. Ned. Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
- Ir. F. R. L. Nauta, Ingenieur 2e kl. b. d. S.S. en Tr., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
- K. Abbenes, Scheepsteekenaar b. h. Marine-Etablisse-ment te Soerabaya, Dijkstraat 36, Den Helder.
- C. C. M. van Romondt, Directeur 3e kl. b. h. Gevangeniswezen, Jurriaan Kokstraat 92, Scheveningen.
- Mej. E. Johan, 1e Klerk b. h. Dep. van Oorlog, Begro-niastraat 36, 's-Gravenhage.
- Dr. K. A. F. R. Musper, Geoloog 2e kl. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Friedrichstr. 50, Heidenheim (Wurtem-berg).
- Mej. A. Westerterp, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O. E. L. O., Jacob Catslaan 11, Zeist.
- Mej. S. Galistan, Commies b. h. Instituut v. Plantenziek-ten v.h. Dept. van L., N. en H., Segbroeklaan 2, 's-Gravenhage.
- K. Volkers, wnd. Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 241, 's-Gravenhage

TE HUUR:
DUBBEL BOVENHUIS
 Stadhoudersplein, met overname van Stoffeering complete Badkamer en eenig Meubilair.
 Inlichtingen: ANEMOONSTRAAT No. 138

MAG. ESCEHA, LAAN V. MEERDERVOORT 53

Académic Kousen
 ELASTISCH - ZONDER GUMMI
 Speciaal geschikt voor de Tropen
 Tegen spataderen,
 na beenbreuk, v. fraaien beenvorming
 DEN HAAG - TELEFOON 31818

Mutatiestaat van 22 tot 29 Mei.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Th. Ledeboer, Hilversum, P. C. Hooftstr. 7. f 5.	den heer H. Balsem te Laren (N.H.)
C. F. J. Balsem, Scheveningen, Brugschestraat 18. f 5.	
A. H. Kroes, Gep. O.-I. Onderwijzer, Den Haag, Copernicuslaan 25. f 5	den heer A. de Bruijn te Wassenaar.
K. Wettstein, Den Haag, Frankenslag 144. f 5	
J. D. Bodemeyer, Amsterdam, Prinsengracht 1085. f 5	Eigen aanmelding.
Firma Gerzon, Afdeling Mailorders, Amsterdam, Singel 327. f 10.	
C. L. S. Cramer, Directeur Droogdok Mij. te Soerabaya, Amsterdam, Westermarkt 2. f 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
J. de Klerk, p.a. Kon. Paketvaart Mij., Amsterdam. f 5.	
C. C. van Elk, Amsterdam, Houtmankade 65. f 5.	
- Afschrijvingen**
 Mr. D. R. Rust, Notaris, Rotterdam, Wijnhaven 163.
 A. Mol, 1ste Luitenant N.-I. L., Utrecht, Laan v. Nieuw-Guinea 93bis.
- Adresveranderingen**
F. H. Sanders, Fg. Controleur B.B., van: Amsterdam, Nic. Maesstr. 87 naar: Tandjong-Seilor (Boelongan).	Dr. W. F. Donath, thans: Hoofd van het Analyse-Labo-ratorium van het Dep. van Landbouw te Buitenzorg.
P. Siebelhoff, Oud Majoor N.I. L., Amsterdam (Z.), van: Sperwerlaan 19 I, naar: Scheldestraat 22 II.	J. A. Monod de Froideville, thans: Leraar K. W. III. te Weltevreden.
Ir. A. W. A. Jacometti, van: Haarlem, Nassauplein 3, naar: Djocdja, Sportboulevard 7.	A. Praasterink, thans: Directeur van de Javasche Bank te Batavia.
C. J. G. G. van Doorn, Oud Kapitein N.-I. L., van: Arn-hem, Dalweg 15, naar: Heelsum, Bennekomsche Weg 5.	P. S. Clignett, thans te Pajeman, Magelang.
J. E. Edie, Oud-Resident, van: Huis-ter-Heide (Afd. Utrecht), naar: Rijswijk (Z.-H.), Julianastraat 36. f 5.	A. C. Deenik, thans: Directeur der Normaalschool te Bandoeng.
R. W. Kofman, Controleur 1ste kl. B.B., van: Voorburg, Broekslootkade 5, naar: Barchem bij Lochem, p.a. den heer J. S. A. van Dissel, Oud Directeur Bestuurs-school. f 5.	Ch. Ditmarsch, Controleur P.T.T., thans te Meester Cornelis.
Mejuffrouw J. A. van Emden, van: Den Haag, Boom-kruijperslaan 7, naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. Just.	J. J. Fanoy, Controleur 1e kl. B.B., thans te Fort-de-Kock.
Prof. J. A. Loebèr, Den Haag, van: Larixlaan 27, naar: Van Loostraat 45.	L. C. Feekes, Chemiker, thans te Cheribon.
Dr. A. A. Hulshoff, Arts, van: Voorburg, Marialaan 19, naar: Den Haag, Lubeckstraat 21.	R. A. Hermelijn, Agent K.P.M., thans te Djambi.
C. W. L. Cohen, Hoofdkantoorchef P.T.T., van: Den Haag, 2de Sweelinkstraat 216A., naar: Weltevreden.	J. Jans, Politieopziener, thans te Soekaboemi.
H. J. Coops, Inspecteur P.T.T., van: Bandoeng, naar: Den Haag, Poste restante, f 5.	G. J. Oudraad, thans: Hoofdopzichter B.O.W. te Klatèn.
B. Schild en J. Schild, Den Haag, van: Stadhouders-plein 21 naar: Valkenboschkade 21.	W. A. G. Perks, Controleur 1ste kl. B.B., thans te Paj-an-Kombo.
	G. Scheffel, thans: Ass.-Resident te Selokaton (Kendal).
	N. A. van Wijk, Controleur 1ste kl. B.B., thans te Banda-Neira.
	Mevr. de Wed. M. van Leeuwen-de Jongh, van: Padang-Pandjang, naar: Padang, van Bossestraat 6A.
	Mr. Klomp, thans geplaatst als Voorzitter Landraad te Modjokerto.